К С(Чув)
Э 67
0588.чув.

Василий Энтип

АЛӐРИ АСАМАТ

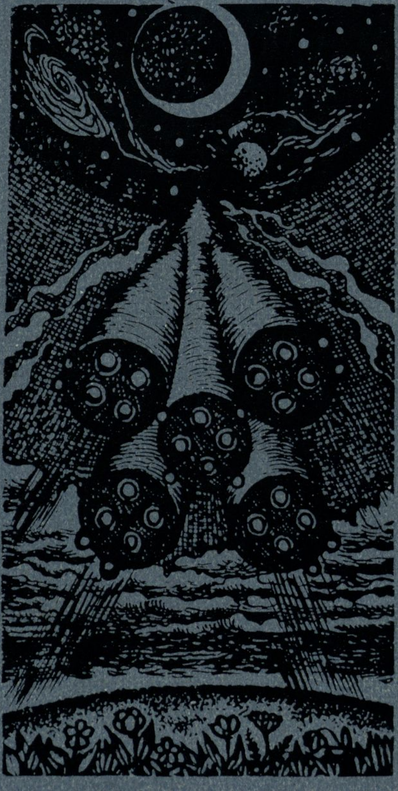

Ҫӗнелӳ

Триптих

Поэмӑсем

Çунатсăр çиларманĕ

— Эй, Дон-Кихот, чар чӑрсӑр лашуна, тархасшӑн!
Вӑркӑнтарса мӑкалнӑ сӑннуна тусанлӑ ҫӗр ҫине,
Тавралӑха сӑна... Айван-и эс е сӗмсӗр? Тарӑхатӑн
Татах, ав, такама... Ҫанталӑкӗ, кур, кайнӑ кӗр енне.
Карт! туртӑнса илет ҫил вӗрнӗҫем кив ҫилармань ҫуначӗ,
Тата ик-виҫӗ ҫаврӑм тӑвасла чӗриклетсе.
«Пӗр ҫӑкӑрлӑх пулин ҫӗн тырӑ авӑрасчӗ те... кӑнасчӗ»,—
Темест-ши хресченле вӑл тӳрккесрех? Эс пур, ҫӗрет тесе,
Ӑна ишсе-ватса тӑкасшӑн!

Пур Россинант сан — сӑхӑм мар, «йӗтреллӗ» экскаватор.
Кирлех-и сӑнӑ та йӗнер, щит кирлӗ-и тата?!
Иш кив ҫилармане, хуҫ ҫунатне — йӑлт вантӑр...
Эс рыцарь те — Дон-Кихотран айван-ҫке, тупата!
Ҫук, щитсӑр мар эс! — хурҫӑран, танк бронинчен, вӑл ҫирӗп:
Тӳрре тухма пултарӑн ҫийӗнчех — пур директивлӑ план...
Ҫӗр сӑн-питне ҫамрӑклатма сана вӑл панӑ ирӗк,
Анчах эс аркататӑн илеме...
— Чим, сӑмахна суйла!
Мӗн никӗсне хыватпӑр?!

Ҫӗн хуласем, ГЭСсем ӳсеҫҫӗ мар-и улӑпла?
Ялта та чул ҫуртсем тума пуҫларӑмӑр — хӑвах куратӑн.
Мӗскер вӑл, ҫилармань?! Иртет ун вӑхӑчӗ — ишер апла...

Епле завод çунат сарать кунта — вăл кирлĕ, вăл —
упрантăр.
Кивви хăрса çĕр пулмасан, çĕнни те çуралаймĕ:
Ку — диалектика. Пĕлетĕн лайăх эс çакна.
— Пĕлетĕп те... Ăнлан: кивви — çĕннин шур çӳçлĕ
амăш.
— Ку — чăн пуль те... Май çук чакма:
Пит васкатать ГЕНПЛАН...
Ак экскаватор сăннине çĕклерĕ те хаяррăн
Йĕтри хупларĕ хĕвеле, сулланчĕ те — ӳкет çунат çине!..
Тен, хам эп Дон-Кихот? — çухăрашатăп:
— Ирсĕр, чарăн!
Çĕр кисренет. Илтетĕп çунатсен шăмми хуçăлнине...
Эп — Дон-Кихот... Эп — сăнасăр. Эп — щитсăр...
Эп — лашасăр.
Тата... айван пит! Мĕн тăвас? — тăратăп, пуç усса:
Чăнах, мĕскер вăл, çиларманьʔ—лаççи те ун шăв-шавсăр,
Шăлтăртатмасть шалта алтан е валакран юхса
Тухмасть ыр шăршлă çăнăх ярăмĕ...
Хуçать, ватать йĕтре çунатсене шеллевсĕр:
Ĕнер илемлĕскер — ĕренкĕсĕр купа, тусан пулать паян!..
Çĕннин çут сăнарне асăрхасан, хавасланатăн эсĕ.
Кивви арканнине курсан, çухатусен ыратăвне туян.
Асилӳ асамлăхĕн вăрттăнлăхне эп, тен, уçаймăп:
Тахçан пулса иртни хăш чух тухать ман куç умне.
...Аларманне çаврать инке. Картишĕнчи ачи-пăчи
выçах-мĕн:
Пĕри — хăй чăмăрне ĕмет, тепри — çăка çулçи пек
ывăçне
Пухать пускурăк «чăкăчĕ», çимесĕр...
— Эй, аларманьь, пĕр ывăç тырăран пасман кĕрпе эс
авăрт,—
Мăкăртатать хĕрарăм... Аларманĕ, выçăскер, шăлне
çиет...

«Пӳлме урайӗ шултӑркана — ҫапрӑм савӑл»,—
Юрлать ун упӑшки, Тӳсмен. Вӑл — ятсӑр ҫын, «ие»...
Арман хуҫи пуян Аттайӑн ҫӗнӗ ҫиларманӗ
Мӑраннӑн та мӑнаҫлӑн хӑлаҫланать ҫунаттипе сӑрт
тӳпинче.
«Сӑра курки пек куҫлӑ ҫӑмламас шуйттанӗ»
Ташлать пуль кӑруҫҫей пек ҫаврӑнан чулсем ҫинче,
Вара — чӑмать пуль мӑк айне яхӑлтатса вӑл...
Ухмах Урттем, ялти «усал», пӗр пӑт кӗрпешӗн
Чӗлхесӗр ачине арман айне лартма килӗшнӗскер,
Сенӗкӗпе ҫунатсене юнать...
Улать хӑй кашкӑрла, шала кӗресшӗн.
Арманҫӑ йыттипе вӗсилетет:
— Хӑрхам, ёскер!
Хӗрсе пырать лаҫра тӑр-кӑнтӑрла шӑв-шавлӑ ёҫкӗ.
Хутран-ситрен илтӗнкелет «вашплохороть» сӑмах.
Арман хуҫи-ши е хӑни ун питӗ вӗҫкӗн? —
Ҫухӑрашать:
— Юнпа ҫӑрсан, ҫиеп хуран ҫӑмах!
Эп — хто? Эп — хаспатин, кӗрешӗн!..

Таҫта, ял вӗҫӗнче, ула пуҫлать выҫ анчӑк.
Яра парать юрра арман хуҫи — каппайчӑк,
Пуян Аттай:

Эх, пурнатпӑр пурнӑҫне,
Хаспатин!
Авӑртатпӑр тыррине,
Хаспати!
Кӑлтӑр-кӑлтӑр арманне,
Хаспатин,
Хамӑр лартнӑ сӑрт тӑрне,
Хаспати!
Эпир ҫиер ҫӑкӑрне,
Хаспатин.

Чухăн хыптăр хывăхне,
Хаспати.
Çак çĕр çинче кам хуçа,
Хаспатин?
Эсĕ, эпĕ — хамăр çав!
Хаспати...

Кив ĕмĕр çилĕ çавăрать çунатсене ÿркевлĕн.
Çурăксене вĕссе кĕрсе, ÿхлет, чĕлхесĕрскер.
Пуян Аттайăн пурнăçĕ пырать пулас йĕркеллĕ —
Лаçра трон çинчи пек ларать, сăра-эрех сĕрсе.
Ун арманçи — куштан Шăрка,— тиек тилли, кĕççе пит,—
Мĕн чул саппун çыххи татман кунта вăл сĕм-çĕрле...
Ют арăмсемшĕн, инкесемшĕн ун чĕлхи пит çепĕç —
Пĕр чĕптĕм çăнăхшăн çынна сутать вăл сĕмсĕрле,
Пăхăнмасан — тиек айне тĕркелĕ...

Ак халь те вăл — пĕр «путеке» пăвса çĕкленĕ кашкăр—
Мĕлке пек шурĕ йăвине: хуçи кĕтет «парне».
Çулти Аттай вăйран кайсан, Шăрка ирччен хăй ашкăнĕ...
Мĕн тумĕ кайăк, чĕпписем карсассăн çăварне?!—
Шăлне çыртать, тÿсет хĕрарăм... Выçлăх, арман чулĕн,
Чысран-ятран тăвать-çке хывăх, тултарать миххе...
Тумхахлă, пылчăклă та пăрлă намăс çулĕ!..
«Çак тертлĕ пурнăç пырĕ-ши, çынсем, ĕмĕрлĕхе?!»—
Тесе ан мăкăртат, ан кăшкăр...

Çăвар уçсассăн — çийĕнчех сана шантарĕ тăллĕ.
Сăнчăрсемпе чăнкăртатса эс тĕнккĕн Çĕпĕре.
Унта (чĕрех юлас пулсан!) ăнланăн: пулĕ тăвăл!
Тинех эс тупăн хăв çулна — вăл пулĕ ĕмĕре...
Нихçан та чăнлăх çутине çын çутайман асапсăр,
Кĕрешĕве çĕкленеймен ăс, чун пиçĕхиччен.
Чăваш та, ăстăн çÿпçине уçма хевте пухсассăн,
Тин илтнĕ вăхăт чĕнĕвне... Анчах унччен
Вăл пулнă суккăр, чухăн, тăлăх.

Анчах унччен... тискер Аттайăн кивĕ çиларманĕ
Хăратнă ял çыннисене касхи ăнланайми шăв-шавсемпе.
Урттем ачи çĕр айĕнчен асаплăн çухăрман-и?
Пырса кĕмен-и ют унта тарланă утсемпе?
Çарапакка «пирĕштисем» каç-каç хÿхленĕ имĕш,
Çунат çинче аташнă-мĕн такам хăрăлтатса...
Те чăн ку, те суя — мĕн илтнине йăлтах асилмĕн.
...Пĕр пăлхавра çав çиларманьь каять тĕпрен çунса.
Аттайпала Шăркан шăмми те юлайман-мĕн...

Ун хыççăн уйкилсем (Уйкил — çав ялăн ячĕ)
Тырра аларманьпе çех авăртнă, вăрçса та тарăхса.
Çав аллă çухрăмри Варлам хуçа патне каять-и
Хресчен ик-виçĕ пăтавкка тырришĕн, тар тăкса?
Пĕрин пур килĕ, тепĕрин — сулмаклă тăн-тăн кисĕп,
Вĕсемпеле те тинкĕлелĕхех пулать тÿме.
Çапах та ултура юррисĕр-шăкăрккисĕр
Хресчен пурнайĕ-ши? — хуплу, кулачă пĕçерме
Шур çăнăх кирлĕ пулаканччĕ...

Çĕн çиларманьь лартас тесен те — çук укçи-нухрачĕ
Уйкил хресченĕсен енчĕксенче: пырать «ерман вăрçи».
Патша пулăшасса кĕтекенсен те ушкăнĕ сайралчĕ.
«Долой самодержавие!» — вулать каç-каç ял тимĕрçи,
Чухăнсене лаç хÿтлĕхне пухса. Учителе ак тытса кайрĕç.
Упа тустарнă кăткă тĕмилле тавралăх лăпкă мар.
Ялти «хвилосăх», библи вулакан тияккăн Каврăç,
Сарать «тĕнче пĕтет!» текен усал хыпар.
Ăна «Çветтуй Кавруççи» ят параççĕ...

Пасарсенче, хупахсенче, йÿн хак хурса, сĕнеççĕ
Медаль, чыс, турăш, ĕненÿ — йăлт сутăнать-çке халь.
— Арканчĕ Руç,— йĕрет пĕри.— Пророкĕсем суеçĕ...
Хресчен ун еннелле сурать: — Ан чакăртат, çухал!
— Эппин, чăнах тĕнче пĕтет?!

— Пĕтин!
— Ĕçер-ха.
— Намăс!..
— Ĕçер те — юрлама пуçлар хресчен шăпи çинчен...
— Çук! Самана кун пек тăрсан, тек шăппăн пурăнаймăн!
Ыр хыпарсем те çиткелеççĕ-ха... енчен-енчен...
— Мĕнле çынсем хупахсенче сӳнеççĕ!

Анчах та — «Коммунизм мĕлки шăвать Европа тăрăх!..»
Цех шавĕнче, тĕрмесенче те пыйтлă окопра
Çĕнни тĕвĕленет, ӳсет... «Кĕрешĕве кар тăрăр!» —
В. Ленин халăха чĕнет çурхах пек хаçатра.
— Эй, çĕтĕк-çорăк! — кăшкăрса кĕрет «кахвать
тутарĕ», —
Çынсем каларăш, большевик, — Уйкил хутлăхĕнчен.
«Маття» парсассăн, хресчене вăл йĕп, тӳме тыттарĕ,
Листовкăпа чĕрке-чĕрке... Хăй вăрттăн, хăлхинчен,
Систерĕ: «Çывхарать, юлташăм, тăвăл!»

— Эй, çĕнелӳ пуçланнине сиссе, чăваш, çуп ала! —
Вĕçет çунатлă пĕлтерӳ мăн Атăл тăрăхне:
«Çапса антарнă патшана!!!» Ытти — йăлтах-çке паллă.
Апла, туссем, сăвăлар мар çĕршыв историне.
...Уйкилсене çунат парать кĕрлевлĕ революци —
Кĕтме пуçлать хресчен ырра вăраннă ăстăнпа.
Чăваш ачи букварь вулать: «Мы — не ра-пы. Мы —
лю-ти».
Çырать истори çĕнĕ эпосне час-час вĕри юнпа.
Республика вутра та... шанчăклă малашлăх.

...Иртсе каяççĕ юнлă тăвăлсем. Сухаланать «нуша
йăранĕ».
Тĕвĕленет, тĕрекленет колхоз çĕр креллĕ Уйкилте.
Ик-виç çултан, кĕлет-пӳлмесенче тырри кăшт пулнăран-и,
«Лартасчĕ çиларманъ» чĕнӳ чĕлĕмсене чĕртет.

— Лартасчĕ... Вăй çитет. Анчах платникĕсем ăстайсăр.
Ютран чĕнес — тӳлес пулать чылай нухрат-укçа...
— Пур имĕш Тӳрпӳлек енче курпун çын, ăста Тайăр.
Тен, килĕ...
— Мĕн калан, правленири хуçа?
— Чĕнсе пăхсан, юрамĕ-и?
Эрне иртет. Лав таврăнать. Анчах вăл темшĕн пушă...
Лавçи, ĕшеннĕскер, кулать утне тăварнă май:
— Ĕç майлашать. Асти паян хăйрать-ха пуртă...
Çуран пыратăп, тет. Виç талăкран çитет — утас пулать
самай.
...Виç талăкран курпун мучи укăлчана шаккарĕ.
Мăкăртата-мăкăртата юсарĕ те кивелнĕ алăка—
Яла кĕмесĕрех сăрт еннелле васкарĕ...
Каларĕ председатель:
— Чупăр. Çăкăр кушĕ...

Сăрт тӳпине çитсессĕн, Тайăр кăшт, пĕр ăстрăм, канчĕ
Йĕсленĕ чĕлĕмне тивертнĕ хыççăн хĕмлĕ ăввипе.
Куккуклă алшăлли çинчи шур кулачча тутанчĕ те
Каларĕ: — Ан тăкăр тăварне... Тутăхтарать пуртта...
Тĕтре... йĕпе...
Унтан, тăрса: — Çич кĕреçе, пĕр кисĕп, — лăпкăн хушрĕ.
— Çĕн вырăна лартас... Ача шăмми çинче
Йӳçенкĕ пулĕ çăнăхĕ... Кулаччăр кăшт çех куштăр —
Арман айне ăна хурар. Ĕлĕктерех Чăваш çĕршывĕнче
Ача лартса хăвараканччĕ...

— Кисĕппӳпе тĕнкке-ха ман тавра, тăванăм...
Мучи, çерем çине выртса, итлерĕ те çĕре:
— Чул пур... Çĕр анас çук... Арман лартма аван пек, —
Текелесе кăшт кулчĕ:
— Уçăр-ха сар пичкĕре...
Пĕр алтăрне, — йăли çапла, — Çĕр-амăшне ĕçтерчĕ.
Хăй ӳпĕнтерчĕ теприне: — Ĕç пытăрччĕ ăнса!

Ҫӗр хуҫисен чунне ҫак самантра ан ертӗр эрлӗк —
Пӗр алтӑр кашнине хӑй пачӗ вӑл ӑсса,
Вара — сӑпайлӑн какӑрчӗ, тӑраннӑн...

— Халь пичкӗре валак умне антарӑр — пултӑр хӳтӗ.
Унтан кӗреҫепе йӗр турӗ.
— Вырӑн пултӑр ҫак...
— Эсир, ҫыртма йӗмсем, мучи валли ӑсталӑр ӑшӑ хӳшӗ.
Ик-виҫ кашма та типӗ утӑ хатӗрлӗр каҫа...
Ыран ниме тӑвар — пура тени ҫӗклентӗр хӑвӑрт.
Ҫанталӑкӗ аван тӑрать. Тӑрне лартасчӗ ҫумӑрччен.
Тӗнче улт енлине, тӑванӑмсем, пӗлетӗр хӑвӑр—
Пура та пултӑр ултӑ йӳнлӗ... Хамӑн ӗмӗрте
Эп тӗнчене тӑвӑрлатман, илтсен те хӳхӗ...

— Эй, нимене!! — йыхрав яла шуҫӑмпалах вӑратрӗ.
Сӑрт тӳпине кӗшӗлтетсе хӑпарчӗҫ уйкилсем.
Кӑмӑлӗсем ял ҫыннисен — ҫанталӑкне кура-тӑр:
Вӗсем кун пек хаваслӑ пулнӑ пуль, тен, туй килсен...
Пӗренесем, йӗсрен шӑратнӑ пек, туратсӑр, тӳрӗ.
Хуппи шуратӑнать аван — чутла та ырала.
Эртелпеле ӗҫ тӑвакан этем епле вӑл йӳрӗк! —
Пур пултарулӑх ӗҫҫыннин! Кунҫулӗ ырралла
Кайни ак ҫӗннине ҫуратрӗ.

Вӑл ӑмӑрту. Ӑста ӗҫлевҫӗн пур чунра ыр туйӑм:
Ӗҫе вӑл тӗплӗн, ҫынсенчен малтан тӑвасчӗ, тет.
Тепри илемшӗн пуҫ хурать — ун «аллине» эс уйӑрӑн:
Вӑл тунӑ ӗҫ чун-чӗрере хавхалану чӗртет.
Киревсӗрсем ахальтен мар хӑш чух вутра ҫунтарнӑ
Илем вӑрттӑнлӑхне ӑнкарнӑ чӑн-чӑн ӑстана.
Сӗм авалтан ун ӗҫӗ тарлӑ, ҫӑкӑрӗ тӑварлӑ...
Упрайӑн-ши, этем, эс унсӑр хӑвӑн ӑстӑнна?
Тен, сӑхӑмран та пулмӑн уйрӑм...

...Юратнӑ Тайӑр хӑй ӗҫне. Пулман ун ни пуянлӑх,
Ни тур лаша, ни аслӑ ҫурт... Ӗҫ хатӗрне илсе,

Ҫӳренӗ вӑл «тӗнче касса». Ӑна пуҫ тайнӑ ялӑн
Часах ҫӗкленнӗ ҫиларманӗ. Ытарайми илем
Упранӑ унӑн кӳлепи — пури, тӑрри те йӳнӗ.
Кӑра ҫиле юратакан ҫунат ҫаврӑмӗсем вара
Хресчен чунне хускатнӑ, ҫутӑ шанӑҫ кунӗ.
Чӑвашшӑн символ пулнӑ ҫиларманӗ... Килсессӗн йывӑра,
Тӗнккенӗ унӑн сулхӑнне, уя вӑл...

Чӗлӗмӗнчен шевле сапса, кунта ирччен те ларнӑ.
Ҫиларманьпе вӑл танлаштарнӑ хӑйӗн халӑхне.
Ун эрлӗклӗ шӑпи пирки пӑшӑрханма пуҫланӑн,
Пикеннӗ вӑл уҫса пӑхма пуласлӑх алӑкне.
Мӗскер вӑл илтнӗ-ши унта? Мӗскер унта вӑл курнӑ?
Илемлӗ ӗмӗт тӗнчине? Тен, паянхи куна...
Тен, урӑх юрӑ-кӗвӗсем... Унта, тен, тӑвӑл урнӑ,
Арман ҫунаттине ватса?.. Тен, лӑпкӑ ҫил ҫынна,
Хӑй ыйхине чӗнсе, питрен ҫуланӑ...

Каҫ-каҫ, ҫунат вӗҫӗсенчи ҫӑлтӑрсене сӑнанӑн,
Тӗнче вӗҫсӗрлӗхне путса, пат таталнӑ ҫын шухӑшӗ
час-час...
Вӑл тӗлӗннӗ темрен, темрен хӑранӑ та... Тискер сӑнарлӑ,
Ялан улшӑнакан инҫет чӑвашшӑн хупӑ пулнӑ-ҫке пачах.
Ҫавна курах, тен, шӗвӗр тӑраллӑ пура ҫӳле ҫӗкленнӗ:
Вӗҫеймесен те ҫунатсем ун пулнӑ ӗмӗртен.
Ҫавна курах чӑн-чӑн арман пури улт йӳнлӗ, енлӗ...
Ват Тайӑр тунӑ армансем чи ырӑ ӗмӗте
Хӑйсен кӳлепинче ялан упранӑ...

Анчах ҫӗртен те уйрӑлман нихҫан асамӑҫ Тайӑр —
Нимрен хакли ӑсташӑн пулнӑ ҫӑкӑр, ҫын, илем.
Сӗрӗмлеймен нухрат янравӗ, йӑпӑлти мухтавӗ
Ун тӑрӑ ӑстӑнне: ӑста, мӑнаҫлансан,— вилет!..
Хресченпеле пӗрле вӑл ҫинӗ, сӑрине те ӗҫнӗ,
Йӑваннӑ пӗр йӑран ҫине, нуша мӑйран пӑвсан.

Ан пĕттĕр çĕр çинче пултаруççемшĕн ĕç çех!
Арман тени вăл аварĕ, тырри ăнса пулсан...
Пуртта та мăкатман хальччен ыр çыннăн тавĕ.

...Хĕрсе пырать ĕç нимере. Турпас шăршиллĕ шӳчĕ.
Çĕкленнĕçем илемленет улт йӳнлĕ сар пура.
Пĕренесем хăпартнă чух кирлех-çке килĕшӳ те —
Апла-тăк, тăрататар çума вăй паракан юрра.

Хивре явнă вĕренне,
И-й-йе-ех!
Йăпăр-япăр пĕрене,
И-й-йе-ех!
Айтăр çĕклер çӳлелле,
И-й-йе-ех!
Харăс — юрă кĕввилле,
И-й-йе-ех!
Çак пĕрене йывăр-и?,
И-й-йе-ех!
Çутă тĕнче тăвăр-и?
И-й-йе-ех!
Пура лартма вырăн пур...
И-й-йе-ех!
Вилсен, выртма шăтăк пур...
Эх!

— Эй, сӳттеней! Чакак хӳри — чĕлхӳ! Çапла-и
Юрлаççĕ халь, çĕн пурнăç пуçлансан?!
Пĕл: уйкилсем ялан юрланă пит те лайăх—
Никам та шыв сыпса ларман, екки куссан.
Пăрах-ха кивĕ юрруна кив пĕвене — кăшт шӳтĕр!..

— Тăварлатать юрра мунчасăр тухас тарĕ,—
Тет лĕкĕрти Лĕркке мучи. Хăй çиĕнчех хастаррăн
Пуçлать çĕн юрă.

— Тӳсмен кӗҫӗ эртеле.
— Ав, епле?!
— Тӳсмен пӑтӑ ҫикелет!
— Ав, епле?
— Тӳсмен хывнӑ ашшӗне...
— Ав, епле!
— Кутӑн кӳлнӗ лашине...
— Ав, епле?!
— Кӳлсе курман ӗмӗрне.
— Ав, епле?
— Чӳлӗк тунӑ чӗлпӗрне...
— Ав, епле?!
— Тӑхӑнтарнӑ хӑмӑтне...
— Ав, епле?
— Эртел лаши хӳрине...
— Ав, епле?!
— Лаши тапнӑ Тӳсмене!
— Ав, епле?!
— Тин ӑс кӗнӗ Тӳсмене...
— Ав, епле!

Тӳсмен кулать... Чӑнах, мӗнле тӑван йыша ҫилленӗн?—
Ӑна «ие» темест никам. Вӑл — ҫын, колхоз ҫынни!
Вӑл вӑйлӑ ушкӑнпа чухне. Ун кӑмӑлӗ ҫӗкленнӗ! —
Ӑна ҫуратнӑ ҫӗнӗрен ыр амӑш пек ҫӗнни.
Аттайпала Шӑрка йӑхне манса кайман вӑл пурпӗр.
Нихҫан та манмӗ! — чӗринче пирчене с ҫук суран...
Ҫурхи шывсем пӑр ватнӑ пек, ӑна колхозлӑ пурнӑҫ
Хӑтарчӗ чухӑнлӑх тесе ят панӑ тыткӑнран.
Халь ҫавӑнпа Тӳсмен ӗҫлет, виҫ ҫын ӗҫленӗн!

Курпун ӑста пура тавра утса ҫӳрет мӑнаҫлӑн.
Картать, ҫырать, шитпе виҫсе. Унтан тытать сава.
Чӑнах, асамӑҫ вӑл кунта, чӑнах, кунта вӑл аслӑ —
Вӑл хушнине кашни итлет, вӑл хушнӑ пек тӑвать.

Пурасене тӳрех мăклана Тайăр хăть хăçан та —
Пĕрре те йăнăшса курман! Проекчĕ ун асра:
Пичет те пуснă, чертежсем те — пурте, пурте янтă!
Шикленмĕ тушь пăсăласран е хучĕ «çăтасран»...
«Инстанцийĕ» те ун пĕрре, пĕрре çех «влаçĕ»...

Аттайпала Шăркашăн мар — хăй пек ĕçчен çынсемшĕн
Тăвать-çке Тайăр арманне! Çавна туйса-и, тен,
Хавхаланса ĕçлет ăста. Татаваскать вăл тем-тĕр.
Хаш сывласа, калать хăш чух: «Эх, ĕмĕрĕм иртет...
Тата ик-виçĕ çиларманьь куç курнă чух лартасчĕ.
Ак пуртă хыççăн наструкпа пуçларăм якатма.
Туйми пулатăп йывăçа... Хевте хĕлхемĕ тарчĕ...
Эх, вăхăтсăр пуçларĕ манăн пурттăм мăкалма!
Касас кĕрешĕм те çинçе-шим...»

...Çывхарчĕ кĕр. Кĕскелчĕ кун. Каç-каç шуралчĕ курăк.
Пилеш хунарĕсен çути çул пачĕ сив çиле.
Картан-картан вĕçсе иртет — тăрна-и, кайăк хур-и—
Çунат хускатнă пĕлĕтрен шур мамăк вĕçкелет.
Колхозлă ял çаплах ĕçре: юр лариччен мĕнле те
Хута ярасшăн армана Уйкил хресченĕсем.
Кăркка пĕсехи пек тулли пӳлми тата кĕлечĕ.
Пит кирлĕ çăнăхĕ, кĕрпи: туя, ав, чĕнессе
Кĕтеççĕ ват çынсем, ĕнеркелеççĕ юрă.

Вăштăр-вăштăр çил вĕрет,
Юрлă-пăрлă çил вĕрет,
Ай, вĕрет.
Сакăр çунат çаврăнать,
Вунă çунат çаврăнать,
Ай, çаврăнать.
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Ай, мĕн тет-ши?

Шурă çанăх шур юр мар,
Шурă çанăх шур юр мар,
Ай, шур юр мар.
Нихçан çуман тӳперен,
Нихçан çуман тӳперен,
Ай, тӳперен...
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Ай, мĕн тет-ши?

Арман чулĕ пысăкăш,
Арман чулĕ пысăкăш,
Ай, пысăкăш
Юмахра çех кулачсем,
Юмахра çех кулачсем,
Ай, кулачсем...
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Ай, мĕн тет-ши?

Чĕрне хури пĕчĕкĕш,
Чĕрне хури пĕчĕкĕш,
Ай пĕчĕкĕш
Ывăç çинчи тыр пĕрчи,
Ывăç çинчи тыр пĕрчи,
Ай, тыр пĕрчи...
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Уйкил çынни мĕн тет-ши,
Ай, мĕн тет-ши?

Пиçет çунат валли хăма пăс ăшĕнче виç талăк
Унтан типет вăл мунчарах тата пĕр виç эрне.
Вара пулать çăп-çăмăл, çирĕп — пур тăвăла чăтмалăх...
Мучи пит шеп пĕлет майне, туять вăл виçене!
Ак ултура, тĕпек, йĕке — ытти те пулĕ хатĕр:

Лаç ăшĕнче пĕр вĕçĕмсĕр вĕçет, кусать турпас.
...Иртет пĕр уйăх ытларах. Пур ялйыша пухать те
Мучи çунат вĕçĕпеле çил кассине тупать!
Çак саманта кĕтмен-и халăх?!

Хускалчĕç çăмăл çунатсем! Ак çаврăнма пуçларĕç!
Таçта — шалта — шăлтăртатса юрларĕ шĕтĕрнек.
Кăшкăрашаççĕ савăннă çынсем:
— Ха, кайрĕ! Кайрĕ!
Каларĕ Тайăр:
— Сылтăма кăшт çаврăр-ха тăрне.
Унтан вăл кĕчĕ те шала — урлуççие куçарчĕ.
Чул тытăнчĕ кĕмсĕртетме, шăлтăртататать алтан.
Мучи пĕрме вулашкине шăлтăрмапа уçать те —
Ташла-ташла юхать тырри сар пĕрмерен, шалтан.
Ак-ак хĕвел пайăркипе çуталĕ ларĕ!

Часах валак хăвăлĕнчен юхма пуçларĕ çăнăх! —
Нимрен те хаклă çак самант хресченшĕн, кам пĕлмест!—
Епле вăл ăшă та çемçе... Унран пулать-çке çăкăр!!
Мучи ун юхăмĕ çинчен темччен куçне илмест.

Кăштах шăлтăрмана пăрать: шултра-ха, пултăр вĕтĕ.
Ывçи çинчи шур çăнăха тирпейлĕн астивет,
Сăтăркалать пӳрнисемпе... Пĕрчи лекмест пек ĕнтĕ.
Итленĕ майăн арманта çуралакан кĕвве
Илемлĕн çуталма пуçлать мучийĕн сăнĕ.

Вара тинех ыттисене арман ăшне чĕнет те,
Пусма çине ларса, сăнать çынсен савăнăçне...
Хальччен ялан вăл кăмăлĕ çемçелнине çĕнетчĕ,
Хаьл... çăнăхланнă çаннипе шăлса илет куçне.
Унтан, тăрса, чĕнет:
— Çĕр çул çак çиларманьĕ ĕçлетĕр.
Илтетĕр-и, епле хаваслăн вăл кĕрлет-сĕрлет!..

...Çапла пĕрремĕш пилĕкçуллăх стройкине вĕçлерĕ
Çав кун мучи колхоз йышĕпеле пĕрле.
Çакна асра тытмастпăр пур чухне те...

...Ялта çăхан кранклатиччен çула та тухрĕ Тайăр,
Хура тăла кутамккине курпун çине хурса.
Çĕн çиларманьтĕлне утса çитсен, пусне кăшт тайрĕ.
Вара... тĕнккерĕ малалла, çул пылчăкне çăрса.
Çав самантра çунатсене кĕрхи сив çил хускатрĕ,
Ал сĕлтнĕ пек, малтан вĕсем сулланчĕç те вăрах,
Хуллен пусларĕç çавăрнма... Çапла Уйкил ăсатрĕ
Хисеплĕ, ăслă ăстана... Арман хуçи вара,
Тӳсмен, лаç çумнелле, вăй пĕтнĕн, тайăлчĕ...

...Тӳсмен мучи, турашăл пек сап-сар сухаллă вată,—
Сăмахĕ тăрăх, çĕр çула çитсе пырать вăл халь,—
Иртни-курнисене манман, пит лайăх астăвать-ха,
Час-час, туя тытса, сăрта мекĕрленсе ухать.
Çилармане ватма çав кун Тӳсмен мучи хăй чарнă.
«Эппин, мана та йĕтрӳпе çапса вĕлер! — тесе
Вăл кăшкăрнă ун чух, Дон-Кихотла туйипеле хăмсарнăн.
— Мĕскер вăл, йывăç? Вăл чĕлхесĕр — чĕнеймест, тӳсет.
Ман пурнăçа, айван çын, тĕп тăватăн!..»

Ларать çунатсăр çиларманьларать, поэтăмăр каларĕш,
Уçлăхалла вĕçсе каяс ракета евĕр куранса.
Çынсем, ун ĕмĕрĕ-шăпи çинчен кăшт шухăшлар-ха:
Вăл мĕн кăна курман-тӳсмен, çур ĕмĕр пурăнса!
Мĕнле çилсем кăна ун çунатне çаврăнтарман-тăр,
Мĕн тĕрлĕ тăвăл лăскаман ăна, хуçас тесе!
Канмасăр авăртнă тырра арман, çĕр çыннине тăрантнă,
Халăхпала пĕрле туса нихçан пĕтми ĕçе.
Çапах ялан тулли пулман ун ларĕ...

Măян та авăртнă чулсем, çĕршыв вута кĕрсессĕн.

Е пăркăчланă çунатсем, шултăркаса-çĕрсе,
Çил ачипе ыталашса ӳленĕ... Ăшă çăнăхсăр, кĕрпесĕр
Ырçа пуçланă пăнтăхма. Пит йывăра килсен,
Шур пĕрчĕ юлмиччен ăна хырса-çуса тасатнă,
Пĕр ĕмкĕчлĕх пулин кив çăнăх тухасса шанса...
Пĕрме кашти е мăк çинчи вуншар çулхи тусан та
Пуçтараннă ун чух хутаççене, йăлт шăлăнса:
Мĕн тăвăн-ха, пепкӳ «мемме» кĕтсессĕн?!.

Тӳсмен мучи лаçça хупса тытман вара нихçан та —
Лăк тулнă тĕттĕм каççенче ватти-вĕтти унта.
Юмах юхсан, итлекене киле чĕнеймĕн чансăр,
Хăш чух юрланă ушкăнпа е хурланса, е савăнса чунтан.
Тĕрĕссине калас пулсан, хăй евĕр академи
Кунта ăс пана хресчене, вĕрентнĕ пурнăça.
Саманине, кунне кура хăех çуралнă «тема».
Час-час тăн кĕртнĕ пĕр-пĕрне шӳтпе-и е вăрçса...
Юмах-сăмах та шӳт ялан чăвашăн янтă.

Çунат сулхăнĕнче яш-кĕрĕмсен çуралнă вăрттăн туйăм
Сар çуллă уйăх ирĕлтернĕ майăн пыл ыйха.
Кайран... ялта кашни кĕрех пуçланнă ĕмĕт туйĕ,
Вара... çуралнă çухăрса чăваш тăсма йăха.
Пушаннă, тулнă михĕсем... Каçхи арманăн хӳтлĕхĕ
Хăш чух май панă тĕл пулма çулăмпала хĕме...
Хăй сӳннĕ. Мăшăрлă чулсем юрланă хӳлтĕр-хӳлтĕр...
Шур çăнăх кĕрчĕсем анчах çутатнă тĕттĕме...
Пĕр кĕтесре чăр! чĕриклетнĕ тунсăх.

«Арман çуначĕ çаврăнсан, ялта сӳнет-и пурнăç?»—
Философла картса каланă ваттисем час-час...
Халь уйкилсен, мĕнпур енчен пăхас пулсан, пур ăнăç.
Çунатсăр тĕлĕрсе ларать кив çилармань анчах...
Астăвăр-ха, Чăвашьене çывхарнă май кураттăмăр

Сăрт тӳпинчи çӳл çилармань çунаттине таçтан.
Ах, çилармань! Çунаттине епле хитре çавратчĕ вăл!
Ăçта çав савăк сăнарсем? Хăйеверлĕх, ăçтан,
Мĕнле çĕнĕлĕхпе эс курăнăн?

Хăшпĕр яла пырса кĕретĕн те — йăлтах аптратăн:
Камсем пурнаççĕ-ши кунта? Тен, ку — Тмутаракань?..
Çук çилармань, валак е пусă, çук лăстăркка йăмра та,
Çук пуль кунта сар хăмаран тĕр-чĕнтĕр тăвакан,
Йăваннă укăлча юпи. Масар çинче, ав, тапăр...
Ăçта халь ăслă ăстасем? Тен, йăхĕ те юлман?..
Мĕн чухлĕ çĕнĕ çурт кунта! — вĕсем чăнах та капăр,
Анчах пĕр евĕрлĕ пурте... Кун пеккине курма
Пулать пуль çурçĕрте те, кăнтăрта та.

Эп скептик мар. Çĕнĕлĕхе ăçта та асăрхатăп.
Пӳртре шыв юрласа юхни, газ йăлкăшса çунни
Мана чунтан савăнтарать — мухтав юрри-сăвви хыватăп
Хурлантарса яман чухне çав «ӳсĕм чирĕ» текенни.
Ил телевизор, ил тумтир, машина, гарнитур та,
Тата... улт-çичĕ кĕнеке туян ăс йӳтиччен!..
Ан пултăр чĕлтĕрти укçа этемшĕн «аслă турă».
Çитмен-ши вăхăт шутлама «арканнă» чун çинчен?
Шалти культура та чылайăшин «ырхан»-тăр...

Эрех те, асăху та, харкашу... Кама çак йăлăхтармĕ!
Ыр йăласем те этика тени çитсех каймасть пире.
Ан пул ху тăвакан ĕçрен пĕчĕккĕрех, ан пул мăнтарăн,
Этем тени!
Хăш чух эс ăслă та маттур, хăш чух... киревсĕр эс...
Çĕнни асапсăр çуралмасть, тесе тахçан авал каланă.
Анчах асат ан хуçтăрччĕ вăй иличчен ăна...
...Чĕре ыратнăран çакна çыратăп эп, ăнланăр.
Тен, вăхăтсăр сăмахăм ман, тен, вăхăтлă чăнах?
Поэзи тивĕçĕ мана чăнран хăтармĕ.

...Сăрт тӳпине тăрса, тавраналла тинкеререх пăхсассăн,
Ытарайми илемлĕ панорама куç умне тухать.
Ку — çĕнелӳ сăнарĕ. Индустри утăмĕн хăй евĕр сасă —
Тракторострой çунат сарать кунта, ӳсет, пухса вăй-хал.
Епле кĕрлет пин лаша вăйлĕ техника армади.
Ăçтан унпа танлаштаран алтанăн сассине?!
Мĕнле масштаб! Ĕç анлăшне куçпа виçсе тухма та
Çăмăлах мар — çапах ĕçчен тăвать тăвассине!
Саманине кура çĕнтерӳсем те аслă.

Тухать çĕн пилĕкçуллăх нимине рабочи класс хăватлăн.
Миçе тĕрлĕ чĕлхе, миçе тĕслĕ сăн-пит, куççем кунта!
Çĕршывăн анлă стройкинче çирĕпленет историлле
тăванлăх —
Вăл совет халăхĕ! Ăна саватăп эп чунтан.
Çак Аслă Пĕрлĕхе никам, нихçан та аркатаймĕ —
Вăй çитĕ унăн çĕршыва тĕпрен, йăлт çĕнетме.
...Пĕччен ларать сăрт тӳпинче кив çилармань. Вăл
тайлăк,
Çапах та чĕрĕ пек, пултарнă пек курма-илтме,—
Йăлтах пĕлесшĕн ăванать-çке ватлăх...

Курать вăл: лăпкă Атăл хěрринче çĕкленчĕ элеватор,
Кăшт леререх — мелькомбинат. Вĕсен кӳлепинче
Хăй сăнарне шырать пулас çунатсăр ватă:
Аслашшĕ хăй сăнне çапла шырать мăнукĕнче...
Пĕлетĕр пит аван: йăхне тăсасшăн-çке такам та —
Чĕрчун та, курăк та... Çапла çак çут тĕнчен йĕрки.
Ан тив, кив çилармань сăрт тӳпинче ват çын пек
кантăр,
Çунатлă яшлăхне аса илсе. Ун несĕлĕ пирки
Шухăшласа, пуçне хăй, халăх, ваттăр...

Ан кĕттĕр вăл «çӳлти инстанцирен» постановлени:
Кашни арман пирки ирттерĕн-и пуху е съезд.

Çак çиларманĕн пурине истори тапхăрĕ çĕкленĕ —
Мĕн-ма ăна, сĕмсĕрленсе, ишес, ватас, сӳтес?!
Иртнипеле хальхи хушши ахрат çырми ан пултăр —
Ун пек пулас пулсан, тымарсăр пулĕ пуласси.
Тӳсмен çĕршывĕнче, ялта, пĕр çиларманьхăть юлтăр:
Е йывăр-и унран кунçул музейĕ тăвасси?..
Çапла сăрт тӳпинче эп ĕмĕтлентĕм.
Çав самантра каска çинчен темле мĕлке хускалчĕ.
Таçта эп курнă ку сăна, анчах — ăçта, хăçан?
Çук, паллаймарăм, тĕттĕмччĕ ытла та сулхăн каçĕ.
Каласрĕ вăл юрланă пек, пырса тăрса хыçа:
— Эпир те тутлă ĕненӳ пылне
Йӳççе хăнăхиччен час-час тутаннă.
Эпир те тĕлĕксем сенкер чухне
Инçетелле вĕçме çунат туптанă.
Тертленнĕ пĕчĕк йăнăш тунипех.
Нимрен ытла çын куллинчен хăранă.
Кунçул юханшывне чун çутипе
Пиртен кашни тăрăлтарма пултарнă.
Хавал пуртан хаваслă юрăсем
Уявсенче хавхаланса юрлаттăмăр...
Ĕненнĕ: тăнлава шур юр витсен те,
Упранĕ çамрăклăх юратăвĕ...
Çĕршыв чĕнсен, çапăçура — вилме,
Ĕçре — çунма эпир пулман-и хатĕр?
Çĕн ĕмĕр чĕлпĕрне алла илме
Пикеннĕ çын иккĕленме пăхать-и?!
Çунатлă, вут çилхеллĕ урхамах
Телей çĕршывĕ шырама вĕçтернĕн,
Тăп чарăнса, пуçларĕ тулхăрма —
Юланутçи йĕнерĕнчен вĕçерĕнчĕ...
Кĕрешӳре туптаннă хурçă хĕç
Лăпкăлăхра йăлт тутăхĕ, мăкалĕ,
...Нумайăшне пире сыватрĕ ĕç,
Нумайăшин — чакма пуçларĕ халĕ.

...Халь наркăмăш пек эрĕм йӳçекне,
Кичемлĕх пăрăçне хушса, ĕçетпĕр.
Хевте илме каяймăн кивçене —
Ак тĕлĕкре те çĕрелле вĕçетпĕр...
Эсир хастаррăн кайăр малалла —
Ан пултăр çулăр кукăр, сăртăр сулчă:
Пиртен çӳле-çке сирĕн ухмалла,—
Эпир...
— Вăл аллине салхуллăн сулчĕ.

...Çывхарчĕ кĕр. Кĕскелчĕ кун. Каç-каç шуралчĕ курăк.
Пилеш хунарĕсен çути çул пачĕ сив çиле.
Картан-картан вĕçсе иртет — тăрна-и, кайăк хур-и—
Çунат хускатнă пĕлĕтрен шур мамăк вĕçкелет.
Уйкил çынни, сивве сиссе, паян ирех вут хутнă.
Çĕн тырă çăкăрĕ пиçет пулас кăмакара —
Мăрье енчен шăвăнакан пăс ырă шăршлă, тутлă...
Мĕнех вара, çак çĕнелӳ саманине кура
Арманĕ те хресченĕн пулĕ урăх.

Арманĕ çех-и? Символ та чăвашăн пулĕ çĕнĕ —
Хĕрӳ ĕçре улшăнакан çĕршыв сăнарĕнче
Палăракан илем, пире хавхалантарнăн сĕнĕ
Çĕн çунатсем, çĕн ĕненӳ, çут шуçăмла инçет...
Çапах та хăйĕн телейне çын çĕр çинче çех шырĕ,
Хуçа пек упрама вĕренĕ ун пуянлăхне.
Часах ăнланĕ вăл çакна: этем тупаймĕ ырлăх
Çăкăрĕпе шайлаштармасăр ăстăн «апатне»...
Çак мар-и пирĕн ылтăн Кодекс чĕнĕвĕ!

Сĕт кăпăклĕ кĕрхи тӳпе. Анчах унта сасартăк
Кĕрлерĕ мар-и аслати? — вĕçет Уйкил енне
Вăр-вар çунатлă вертолет. Епле хăватлă сасă!
Хавхаланатăп эп, курса тӳпе çиларманне.
Анса лармасть-ши саманта кив çиларманьçумне вăл?

Анмасть — вӗҫет инҫетелле пӗр палӑртнӑ курспа.
Юлать аслашшӗ ҫӗр ҫинче... Кӳлепипе ун евӗр
Мӑнукӗ, курӑр! Тӳпере вӑл вӗҫнине курсан,
Асли епле ҫунат ан сартӑр!

Анчах — ҫунатсӑр ҫилармань... Ҫунатсӑр та... илемлӗ:
Уҫлӑхалла вӗссе каяс ракета е хирте
Тыр выракан агрегатсем ун сӑнарне илмен-и?!
Эппин, вӑл пурнӗ ҫӗн сӑнпа ҫӗнелнӗ ӗмӗрте.
Ах, вӑхӑт, вӑхӑт! Ӑслӑ та ырма пӗлми ӑста эс
Ҫӗр чӑмӑрне ҫӗнетекен чи аслӑ нимере...
...Ҫакна хресчен ӑстӑнӗпе аван ӑнланнӑ Тайӑр!
Ун йӑхӗ Ҫӗнӗ Пӗрлӗх ятлӑ аслӑ ҫемьере
Тымарӗнчен хӑрмасӑр чечеклентӗр.

Никĕс

Тӳпе сӗрекинчи хӗвел,
Ҫунатлӑ пайӑрка вӗҫӗсемпе йӑлтӑртатса илсе,
Пытанчӗ ҫӗр хыҫне.
Тӗнче вучахӗ сӳннӗ май хӗлхем сапса,
Сӑрт-ту пек курнакан шур пӗлӗтсен капланчӑкӗ,
Илемлӗн хӗрелсе,
Кун ҫутине хупларӗ.
Хӳтевсӗр уҫлӑх вӗллинчен
Ӗнтӗркесе вӗҫсе тухать сӗрлевсӗр хурт-сӑпса
Пӗветнӗҫем сив анӑҫ сулхӑнӗ тавралӑха.
Ларатӑп ӑшӑ чунлӑ вут умне.
Ҫемҫетнӗн кӑмӑла
Ӑнланайми чӗнӳллӗ ҫутӑ тунсӑх,
Ӗнерчӗ шухӑш хӗлӗхӗсене
Ас ҫӳпҫинчи
Сӗм авалхи асаилӳ сас-чӗвӗсен вӑранӑвӗ.
Пуҫларӑм ӑнкарма шыв чӗлхине,
Ҫил сассине...
Хальччен ӑс сиснӗ тупсӑм
Вӑрттӑнлӑхне кӑвайт ҫути пек уҫрӗ.
Йӑпатмӑш ӗнтрӗк ӑшшӑн сывлакан ҫӗре
Юратрӗ пепкелле,
Кӑкри ҫумне ачашшӑн йӑпшӑнса...
Кӑвак инҫетӗн вӗҫсӗр таппинчен
Юхса ҫывхарчӗ юрӑ:
«Чӑштӑр-чӑштӑр хӑмӑш, кӳтнӗ кӳкӗрчен...
Мӗншӗн, мӗншӗн эсӗ кимӗре пӗччен?
Хум ӑшне путарнӑ кӗсменӳ вӗҫне —

Чарӑннӑ вӑл вирлĕн хĕм сапса вĕçме.

Ах, кĕркунне,
Мĕншĕн сивĕтет-ши хĕр чунне?!

Пĕлĕтсем шӑваççĕ кӳлĕ тĕпĕнче.
Çулçăсем çывраççĕ кимĕ сӑпкинче...
Те сиресшĕн эсĕ тунсӑх тĕтрине,
Те аса илетĕн çут ĕмĕтрине?

Ах, кĕркунне,
Мĕншĕн сивĕтет-ши хĕр чунне?

Сивĕ çулӑм хыпнӑ лӑпкӑ улӑха,
Самантра вӑл путĕ канӑçсӑр ыйха...
Çуркунне тĕл пулнӑ илемпи-пике
Çакӑнта чӑнах та килмĕ-шим текех?

Ах, кĕркунне,
Мĕншĕн сивĕтет-ши хĕр чунне...

Хупӑрларĕ ĕнтрĕк сулхӑнĕ кимме.
Вĕлтĕр-вĕлтĕр çулçă вĕçрĕ тĕттĕме.
...Çывӑхрах янрарĕ хĕр-пике юрри —
Хĕм сапса çухалчĕ ик кĕсмен йĕрри...

Ах, кĕркунне!
Çăлтӑрсем пытанчĕç хум айне...»

Ката енчи кĕрен шевле,
Кив элемле шупкаланса,
Сӳнме пусларĕ майĕпен.
Хĕмленчĕ сӑрт çинчи чӑл-чӑл кӑвак кӑлкан.
Çуталчĕç йывӑç тӑррисен хушпӑвĕсем кӑштах.
Йӑсӑрланса вĕçет кӑвак тĕтре
Çут тĕкĕр-куçлӑ йӑлӑм çийĕпе.
Шӑратнӑ тимĕр евĕр курӑнать
Каç шуçӑмĕ хĕретнĕ Атӑл шывĕ.

Нӳрелнĕ уçă сывлăш та
Юхать пек тĕпсĕр вĕркĕчрен Çĕр ӳпкине.
...Нихçанхинчен илемлĕрех те тăванрах
Салху сăн çапнă Атăл,
Ĕнтрĕк пуçлансассăн.
Хумсен чӳхенĕвĕ,
Кĕсмен çунат çупни е моторсен кĕвви,
Пăраххутсем чĕнӳллĕн кăшкăртни те темшĕн
Чуна хумхантарать ытти чухнехинчен çепĕççĕнрех—
Çут тĕнчепе,
Ĕмĕрсемпе,
Йăх пуçĕсен мĕлкисемпе,
Хăйпе
Ним пытармасăр,
Куçа-куçăн
Канаш тăвас самант çывхарчĕ пуль этемшĕн...

Кив юрату,
Ĕшеннĕ чĕрене пăчăртаса илсе,
Хурлантарса ярса,
Кăвайт ăрши пек ирĕлет —
Йӳç тĕтĕмĕ касса кĕрет куçа,
Кăварсăр кĕлĕ аллăмра, шăнса, вилет...
Кив юратушăн эпĕ халь элчелĕ çитнĕ,
Сивĕ юнлă вахă,
Çĕннишĕн — сăпкари хĕвел-пепке пекех...
Ытарайми çитес ирсем илсе килессине
Çĕн ĕмĕтпе,
Çĕн туйăмпа саватăп.
Ырри ăçта та çĕнессе шанатăп-ĕненетĕп
Яш чухнехи пекех.
Кăвак лĕпкеллĕ лĕп хумсем умне
Пуçа пĕкетĕп те
Сăпайлăн —
Арçынла,

Хамран хам ватанса ёсёклесе,—
Темпе сывпуллашатăп
Е... демонла ахăлтатса кулатăп,
Шур хăвасен йĕс çулçине çӳçентерсе.
Лăпланнă май алла кăвар илетĕп те
Сăнатăп вут çуратнă илеме.
— Çут тĕнчере пире кил панă Çĕр,
Этемлĕхĕн сăпки,
Сан юрруна пуçлатăп итлеме.

«Аннем чĕри тапать ман кăкăрта —
Ачаш, йăваш вăл, вăйлă, вăйсăр та...
Эп саврăм унпала чĕрĕлĕхе —
Мухтав сана, анне, ĕмĕрлĕхе.

Атте чĕри тапать ман кăкăрта —
Вăл харсăр хир вăкри те, кăйкăр та.
Вĕрентрĕ çав мана тӳрĕлĕхе —
Мухтав сана, атте, ĕмĕрлĕхе.

Туссен чĕри тапать ман кăкăрта —
Вăл нихăçан сӳнми шĕл-кăвартан.
Ун ăшшинче упратăп пĕрлĕхе —
Мухтав сире, туссем, ĕмĕрлĕхе.

Савни чĕри тапать ман кăкăрта,
Чуна чĕм кĕртекен хевти пуртан
Вăл чĕртрĕ туйăмри илемлĕхе —
Мухтав сана, савни, ĕмĕрлĕхе.

Çĕршыв чĕри тапать ман кăкăрта —
Мĕльюн чĕре, юнташлă йыш пуртан,
Упрать ытарайми ирĕклĕхе —
Мухтав сана, Çĕршыв, ĕмĕрлĕхе.

Пур сивĕнми чĕре ман кăкăрта:

Вăл — халăхăн, хăрми тĕп тымартан
Вăй-хал парать вăл вилĕмсĕрлĕхе...
Тав, халăхăм, сана ĕмĕрлĕхе».

Çĕр кăкринчен çавраçилле вĕçсе тухса,
Кăвак хуппи пулса,
Васкарĕ тĕпсĕр тӳпене çĕн вăхăт хывнă юрă.
— Эй, Тайăр,
Киммӳне чарсам! —
Сасартăк илтĕнет çыран енчен.
— Çак вырăна тымар ярсан та юрĕ!..

Илтсессĕн те ăста мучи ятне,
Тăна эп кĕрейместĕп çийĕнчех:
Çаклантăм пулĕ,
Çĕкĕ пулă евĕр,
Ытарайми илемлĕ юрă тетелне...
Тӳпе сăнне шывра курни те,
Хăй çутисен пуххи те,
Кăвайт ялавĕсен вăр-вар вăййи те
Шалт тĕлĕннĕ этемшĕн
Чăн евĕр мар — асамлăх е юмах.
Тĕнче тăрăлăхне чӳхентермерĕм-ши
Çак самантра эп ăнсăртран?
Çĕр-кимĕпе ишместĕп-ши
Этем уçас çул-йĕршĕн çутнă
Вĕçсĕр-хĕрсĕр,
Çăлтăр-бакенлă океанра?
Тен, çав Çĕр-киммĕн сулăмлă кĕсменĕсем,
Сив хумсене сирсе,
Лăчăртататçĕ манăн алăра?..
Мĕн чухлĕ çутă тĕнчере!
Хăй çутисем,
Хăйсем енне чĕнӳллĕн илĕртсе,

Хĕвел пек ункăн-ункăн
Йĕп çинçĕш пайăркаллă çутине сараççĕ...

Епле илемлĕ касĕ!

Тиха хăравлăн кĕçенни,
Шур качаки сасси
Е чăтлăхра ват карăк аватни
Илтĕнкелет хутран-ситрен.
Чăнкăртатса илет çаран енче йĕс шăнкăрав.
Шиклентерсе ярать пăши турат хуçса утни.
Шыва çупать те хурипе шăла-и е çăрттан —
Хумсем чупаççĕ,
Сарăлса çут кăшăл-ярăмра.
Çут тĕнчене мухтать хавасла шăрчăк...

Ытарайми тăван кĕтес —
Сăрт-туллă,
Аталлă,
Çырма-çатраллă Чăвашьенĕм!
Мĕнпе эс тыткăнлана сĕм авал
Йăх пуçĕсен чĕрисене?
Тен,
Тертлĕ вăрăм çулпала утса тухса
Ытла ĕшеннĕн,
Кунта вăхăтлăха вĕсем пĕркенĕ
Кашмапа хуршисене,
Вара — ĕмĕрлĕхе ял картисем çĕкленĕ?..
Е тупайман-и Çĕр çинче
Илемлĕрех,
Пуянтарах та ăшă вырăн? —
Сахал-и тĕнчере сăрт-ту,
Уй-хир,
Вăрман та тинĕс!
Мĕскершĕн çакăнтах —
Мăнаçлă Атăл хĕрринчех —

Тымар ярса,
Асаттесем вучахсенче вут чĕртнĕ,
Тĕтĕмсене çултан-çул çăрараххăн кăларса?..
Шăпа-и е нимрен хăватлă аслă туртăм,
Е чун хавалĕ чĕннĕ,
Хăваланă вĕсене
Юханшывсем, тусем, пушхир, тӳремлĕх урлă,
Е — вăрçă, выçлăх, чир-чĕр, хĕн-асап?
Е катаклизм текен истори мурĕ урнă,
Тин чăмăртаннă несĕл шăпине
Тĕпрен улăштарса?..
Ку — пирĕн юн тумламĕнче упранакан
Таса,
Чи хаклă вăрттăнлăх,
Пĕлсемĕр.
Çакна çич ют тени
Пăтраннă чĕптĕм ăсĕпе
Ăнланайман хальччен.
Нихçан та ăнланаймĕ!
Çавăнпала эпир тусан пулман —
Пурнатпăр,
Тар тăкса,
Мăнаçлă Атăл хĕрринче миçемĕш ĕмĕр...

Ытарайми тăван кĕтес!
Асаттесем ахальтен мар
Ĕмĕрлĕхе савса пăрахнă-мĕн сана.
Пиншер çул ăс якатнă чĕлхерен
Чуна çатăрлакан янравлă сăмахсем тупса,
Ят панă çăлкуçна,
Сăрт-тусене,
Юханшывпа хир-вăрманна.
Хӳтленĕн улăп-паттăрсем ирĕклĕхне санне,
Тăван кĕтесĕм,
Юн тăкса,

Тăван чĕлхемĕре,
Йăх тымарне куç пек упранă.
Ятаганпа орда сăнни,
Эсрел-хан нухайкки те
Тĕп тăвайман сан ăруна
Çак аслă çĕр упранăран ĕрчевлĕ тымарна,
Ĕçлевçĕ халăхăм,
Рaççей чĕнсен сарăлакан çуначĕ хӳттине,
Эс килĕшнĕ унпа таванлăн,
Туслăн пурăнма —
Тав,
Аслă халăхăм,
Сана! —
Хальччен эс вăхăт тĕтринче çухалăттăн,
Пулсан тăвансăр,
Пĕр-пĕччен.

...Кĕрченĕн кивĕ самана,
Çĕр çиййĕн вĕçнĕ хĕрлĕ ялавсен
Хĕлхемлĕ çавраçилĕ.
Хĕрелнĕ ĕмĕр анăçĕ тин пуснă вăкăр мăйĕ пек.
Трос-шăнăрлă чукмар-чăмăрсене çĕклетнĕ
Чăрсăр,
Тӳрĕ çилĕ —
Йăваш чăваш та хăюлланнă майĕпен,
Саманине кура.

...Мĕн чухлĕ çутă çĕр çинче!
Çын çутнă çăлтăр-хĕвелсен шутне пĕлейĕн-ши?!—
Мильярд хĕвел,
Хăрушă уçлăх тунсăхне çĕнсе,
Хура каçсен тĕксĕмлĕхне сирсе,
Çĕн çуртсене хăт ăшшипе кĕрсен,
Епле çын кăмăлне çĕклет
«...ПЛЮС ЭЛЕКТРИФИКАЦИЯ» тенин пĕлтерĕшĕ!

Хĕвел сăрнай калас самант,
Тавралăха çĕнелĕвĕн тĕлĕнмелле тĕсĕсемпе
Илемлетсе,
Çывхарчĕ майĕпен.
Çĕн тусăм Тайăр
(Вăл ăстаçă мăнукех!),
Дант ертӳçи Вергилий евĕр,
Тĕп çулĕнчен çын пăрнă Атăл тĕпнелле
Илсе анать мана.
Çилхеллĕскер,
Çиллес арăслана асилтерет вăл,
Анчах гитари кăмăллăн тĕнкĕлтетет хĕлĕхĕпе -
Ун чăрсăр шухăшне, тен, кĕвĕлесшĕн...
Прожекторсен çути котлованта выляннăн
Унта темле титан-çын мĕлкисем
Мăнаçлăн хускалаççĕ.
Питсем çинче — тăваткăл хӳтлĕхсем.
Пăхаççĕ те çав улăпсем асамлă кантăк витĕр —
Куç вăйĕпех чăрт! çех çиçтернĕн çиçĕм,
Кăвак хуппи шевли те вут-хĕлхем сапса,
Хурçа сыпăнтараççĕ, шăратса.
Хăватлă экскаваторсен,
КрАЗсен кĕрлевĕ
Пăхаттирле симфони пек çĕклет ман кăмăла.
Вара — хум хыççăн хум васканă пек,
Пуçлаççĕ çуралма кĕске е анлă йĕркесем.
Анчах... чĕтренкĕ сӳтĕн пек мĕлке
Тухать те тĕттĕмрен мала
Сӳпĕлтетет-йĕмпĕлтетет,
Чĕрре кĕрсе.
— Татах мухтав юрри юрлан?
Пур пафос, чăнлăх — çук...
Çитĕнĕве анчах ырлан,
Чĕлхӳ те пыл та çу.
Йĕркесĕрлĕх, çитменлĕхсем

Ăçта та лăк-тулли.
Эс пур шыратăн меллĕ сĕм —
Кала, камсем валли?
Çынна хăй мĕнлерех, çапла
Ӳкер, ăнлан мана:
Шалтан, тултан ре-а-лист-ла,
Кĕртмесĕрех тăна.
Титан та улăп ĕмĕлки...
Хăй — пĕчĕк çын — ăçта?
Таса, пуян чун, ĕмĕт-и?!
Халь хаксăр ку, хăта.
Çур пин тухсассăн ĕç укçи —
Пулать сервант, трельяж...
Какăриччен кавле те çи
Кулач та тĕрлĕ аш.
«Шуйттан шывне» яр хырăма —
Хупахалла вĕçтер.
Тăкакĕ каймĕ харама —
«Çӳлти тусна» ĕçтер:
Вара — туян май килнĕ чух
Коттеджлăх сăр, хăма...
Мăскал пулсан, кирлех-и чун?
Айван-çке эс, эх-ма!
Курма пĕлместĕн çĕннине:
Çĕнни вăл — «Жигули»,
Гараж, тираж, камин умне
Вырнаçнă хĕр кулли...
Культура çитеймест? Эккей,
Хурлан çĕр çыннине?!
Пуçна ан ват — ме, тыт черкке,
Сӳнтер ăш çуннине.
Тăван чĕлхе? Упратăрах
Ăна ялти кукка.
Мĕн? Тĕп тымар? Э-э, хăртăрах!
Мĕн кирлĕ «куккука»?

Паян — кунта, ыран — лере:
Ҫӳреп вӗҫсе-куҫса
«Йӑвасӑр», хӑтсӑр тӗнчере —
Тӳлеччӗр ҫех укҫа.
Йӑху, юрру, чӗлхӳ — веҫех
(Ӗм «чӑнлӑх тӑварне»!)
Чӑмлак пек лекӗҫӗ кӗҫех
Индустри ҫаварне...

— Палларӑн-и, ыр вулакан,
Мӗлке-хвилосӑха —
Чӗлӗмҫӗсен кӗтесӗнчи «пуҫтах пихампара»?..
— Ӗҫчен мещен вӑл,—
Тет ҫӗн тусӑм Тайӑр,
Тарӑхса,
Салхулланса кайса.
— Кунҫул йӗкелӗ мар вӑл,
Мӑртӑхнӑ ҫăпанӗ:
Ун йӳҫӗ вачӗ аркату наркӑмӑшне упрать...

Тул ҫутӑлса пырать.
Утатпӑр котлован тӗпне сукмак спиралӗ тӑрӑх.
Саманасен юххи хӑварнӑ
Тӗрлӗ тӗслӗ никӗсе тӗпче-тӗпче...
Сӗм авалхи темле чӗрчун пек курнакан
Ӗҫлевҫӗ земснаряд хӳри —
Мӑн пӑрӑх —
Янрать ёнернӗ хурҫӑ хӗлӗхле:
Ҫӗлен пек чашкӑрса шуҫать шӗветнӗ юшкӑн —
Пульпа —
Тимӗр тыткӑнта.
Тухать те пӗрхӗнсе фонтанӗ унӑн ирӗке,
Ӗшеннӗ улӑп тӑприлле сап-сар сӑрт-ту пулса,
Ҫынна итлес хаваллӑ Атӑла
Хӗсет ҫыран енне...

Ҫӗнелӗвӗн ытарайми хитре тӗнчи —
Ӗҫ йӗркеленӗ космос —
Куҫ умӗнче,
Хăрушă «тамăк» мар...
Анатпăр Тайăрпа пӗрле
Аэродром пек яп-яка чул-монолит ҫине.
— Ку — ӗмӗрсен юшкăнӗнчен хăтарнă ҫӗр хуппи,—
Ăнлантарать ман ҫамрăк тус-ертӳҫӗ.
— Ăна эпир хастар тус-йышпала
Хырса,
Шăлса,
Ҫуса
Хăр тусантан та пылчăкран тасатрăмăр.
Вара хупларăмăр ӗҫ тарӗпе нӳретнӗ виткӗчпе.
Истори вăйӗ ҫăрнă тимӗр-бетона
Ӗмӗрлӗхе хыватпăр тăн-тăн никӗсе —
Таса ҫӗрте ҫӗкленӗ вăл мăнаҫлăн,
Ҫӗр хуппипе ун хушшине кӗреймӗ ҫӗрӗк юхăм
Сăрхăнса...

Прожекторсен ҫути шуҫăмпала шуралнăн
Котлованти асамҫă-улăпсем,
Ахаль ӗҫлевҫӗсем пулса тăрса,
Куҫ вăйӗпех чăрт! ҫех ҫиҫтернӗн ҫиҫӗм,
Кăвак хуппи шевли те вут-хӗлхем сапса,
Хурҫа сыпăнтараҫҫӗ, шăратса.
Хăватлă экскаваторсен,
КрАЗсен кӗрлевӗ
Пăхаттирле симфони пек ҫӗклет ман кăмăла.
Ҫавна туйса пулас,
Ӗҫлевҫӗ-юрăҫ Тайăр,
Каркас ҫине ларса,
Пуҫларӗ юрă:
«Роба, роба —
Паттăрсен ӗҫ тумӗ,—

Шыв витми, вутра çунми брезент.
Ĕççыннин таса ятне хур тумăн,
Тăхăнса тухсан сана ĕçе.
Канăççăр, маттур, пуçтах романтик
Çиййĕнче çуркаланса, ĕнсе,
Эс ăçта кăна çитсе курман-ши,
Саманана пире ĕçе чĕнсен?
Хумханса, эпир çул умĕн ларнă
Çутă ĕмĕт чĕртнĕ вут умне —
Ун кăварĕ пуля пек шăтарнă
Чи малтан ман ăрăвăн тумне.
Роба, роба,
Халь ак эсĕ çурăк,
Тăвăл витĕр тухнă парăс пек.
Сан çинче çук питĕ вырăн урăх:
Сарăхнă йăлт эс ĕç тарĕпе.
Сан тĕсӳ халь — кивĕ бронза тĕсĕ.
Чаплă тĕс! — вăл килĕшет сана:
Витĕмлĕ вăйпа кĕрнеклĕх эсĕ
Куçкĕрет кӳрсе тăран çынна.
Çавăнпах пуль эс, ĕç тумĕ, чăн та,
Тивĕçлĕ патвар çĕр хуçине.
Çĕр çинче епле тăрать вăл тăн-тăн,
Хĕвеле йăтса ик хул çине.
Роба, роба,
Кивелетĕн хăвăрт.
Ĕмĕрӳ кĕске те пит хитре.
Юлашки хут эп сана кĕç хывăп,
Уйăрса ху ăшăтнă ӳтрен.
Савнă тумăм, пĕл, шăпу сан сумлă:
Вăхăт çитĕ — ĕçченсен тумне
Пуля тивнĕ шинельпе пĕр çумăн
Хурĕç революци музейне».
— Пуласлăх никĕсне хывакансем,
Йӳтенĕ «пихампар» пек нăйкăшуллăн

Сире нихçан та «пĕчĕк çын» теме хăяймăп эпĕ:
Эсир куллен-кун тăвакан ĕçсен мухтавлă ӳсĕмĕ
Мана хавхалантарнă самантра
Хитре сăмах та хăш чухне сăвва кĕрсе вырнаçĕ,
Гипербола караппăл евĕр сарĕ çунатне
Поэзи тӳпине ыр ятăра çĕклесшĕн.
Тасалăхпа илем палăрăмне
Е çĕнелсе çуралакан ăс-чун килĕшĕвне
Асăрхасассăн сирĕнте вара
Куççулĕм вĕриччен хавасланатăп эпĕ,
Тăван чĕлхемĕр кĕслине юрлаттарса:
Ĕçре эсир кашни-пĕр паттăр мар-и!
Анчах...
Сиртен пĕри пулас, ав, вилĕ-ӳсĕр,
Килне çитмен — кӳлленчĕкре кӳпчет?..
— Ах, путсĕр!
Сиртен пĕри пулас — инке-хĕрарăм! —
Тĕп урампа тайкаланса иртет?
— Мăнтарăн...
Сиртен пĕри — тен, кашкăр унăн амăшĕ?! —
Хăй арăмне урса кайса вĕтет...
— Намăс!
Сиртен пĕри, каю турачĕ евĕр,
Тĕп тымартан тиркевлĕн сирĕлет...
— Киревсĕр!
Сиртен тепри каппайланать: «Эп—халăх!»
Хăй маннă ашшĕ-амăш чĕлхине...
— Юлхавлăх?..
Сиртен тепри — те ăстăнĕ аманчăк —
Этем ятне çĕртет ыр çемьере...
— Чĕмере!..
— Ытла эс, Тайăр тус, хаяр...
— Эс — шеллешке...
Ӳркевлĕхпе сӳрĕклĕхре шалтан хăраканах
Эпир хăш чух пуçран шăлма та хатĕр:

Йӗрке-тирпей те хӑт ҫук ӑшӗнче,
Анчах... ӗҫле пӗлет.
Эппин, ӗҫлетӗр,— тетпӗр,—
Ытти-хӑтти... процент шутне кӗмест...
Леш пур, ҫавна кура, пурнать реххетлӗн,
Эрех-сӑра лӳксе, апат ҫӗртсе:
Илемшӗн — суккӑр, хурлӑхшӑн — хӑлхасӑр,
Тӑмсай та чӗмсӗр, чунӗпе хавшак...
— Ҫапах, эс, Тайӑр тус, хаяр.
Тӳре пулма аван...
Анчах та ӑслӑ асласу
Пура ними пуҫланӑн
Ҫапла каланӑ, чакмине чаклаттарса,
Юптарарах:
«Юманлӑхра ӳснӗ тӳр юман
Юмансен хушшинче хур курман.
Кукӑрӑлма — йышран вӑл юлман...
— Хӑрма паман каш-каш чӗр вӑрман.
Шӑрӑхпа, сивӗпе кӗрешсе.
Ҫирӗпленнӗ тӑн-тӑн кӗреше
Чутла-чутла ярар никӗсе,
Ӗмӗр-ӗмӗр лартӑр ҫурт, тесе...»
— Эппин, манман...
Куллен-кунта,
Киревсӗрлӗх те сӳрӗклӗх,
Ӳркевлӗх те тӳрккеслӗх тӗл пулсан,
Эп,
Хурланса кайса,
Ҫунатӑп, тертленетӗп,
Вӗсем пирте пурришӗн айӑплӑ пек хам та,
Хальччен туман пек кирлӗ чухлӗ тивӗҫе.
Сӑввӑмсенче чан ҫапас чух, тен, эпӗ шӑппӑн ларнӑ
Е чӑмӑра ҫӗклес чухне те алӑ ҫупнӑ айванла...
Тен, ман умрах тус-тантӑшсен ӗненӗвне вӑрланӑ
Е шӑршлӑ сурчӑкпа варланӑ тӑрӑ ҫӑлкуҫах...

Тен, çын чысне таптанă чух та
Эпĕ курмăш пулнă,
Ĕçчен хутне кĕре пĕлмен чи кирлĕ самантра...

— Этем,
Санра эп идеал,
Таса илем шыранă! —
Шыранă çех пуль çав,
Вĕсемшĕн харсăр кĕрешмен...
Ку — эпĕ...
Эсĕ, Тайăр тус, епле?
— Итле:
Чĕр хунавран ем-ешĕл сад ӳстертĕм —
Атте-анне, ялйыш мана ырлать.
Ачалăх кăвакарчăнне вĕçтертĕм,
Хавасланса çич хĕлĕхе ĕнертĕм —
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

Çĕн хулара çурт хыççăн çурт хăпартрăм —
Епле хитре урам унта юлать!
Шыравлă яшлăх кайкăрне ăсатрăм,
Хавхаланса çич хĕлĕхе хускатрăм —
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

Халь ГЭС тăватăп. Ун хăвачĕ кайĕ
Çĕршывăм тăрăх... Атăл йăл кулать!
Ун шур чарланĕ — ман çĕн ĕмĕт-кайăк.
Çич хĕлĕхĕм янравлă — çавăнпа-и
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

Ĕçре ыр ят илтме эп тивĕç пултăм:
Ырри çех пурнăç никĕсĕ пулать.
Ĕмĕтĕмре вут кайăкне эп куртăм!
Хавалла эп, çич хĕлĕхĕн пĕр туртăм —
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

Илем тĕнчи те усрĕ илĕртӳллĕн
Вăрттăнлăхне — ăсталанма юрать.
Мĕн чул çĕн шухăш парнелет пĕлӳлĕх!
Çич хĕлĕх кĕвĕ хывнăн килĕшӳллĕн
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

Çунат сарма вăй пачĕ Аслă Пĕрлĕх —
Ăна, чĕрем, ĕмĕрлĕхе юрат.
Çĕршыв тулли ман тус, тăван та пĕлĕш.
Эй, кĕрр! кĕрле пĕр саслăн, çичĕ хĕлĕх,—
Чĕлхе вĕçне чĕкеç ларса юрлать.

...Хум çиййĕпе вылять ăрша.
Утрав хыси çинче,
Чĕвен тăрса,
Хаяр̆р̆ăн кĕçенсе
Пуçларĕ çапăçу ик çилçунатлă ăйăр:
Пĕри — шур пĕлĕт ăмăрли —
Çулта,
Тепри — чалак, хыткан та çамрăк.
Ваттин,
Хăнăхнăскерĕн çĕнтерме,
Пулсан та вăйĕ,
Ури час-час шăвать вĕт чул çинче...
Калас килет ăна: «Çитет! Ан çапăç! Чарăн!
Намăсланмасăр килĕш шăпупа...»
Анчах — ват ăйăр парăнмасть —
Тулать хăй ывăлне,
Тапать,
Сар шăлĕпе çыртать,
Çăварĕнчен ун юнлă кăпăк çĕрелле юхать.
Ак... чĕркуçленчĕ! Ак... ӳкет!
Тапаçланса выр̆тать!
Юлашкинчен пулас вăл хаш! сывларĕ...
Мĕн пулчĕ çамрăк ăйăра? —

Мĕскершĕн,
Тулхăрса,
Шăршлать вил ашшĕне салхуллăн?
Чĕрнипеле çĕре чавать хăй — кукалет,
Вĕри тутипеле сив тутана кăшт сĕртĕнсе илет,
Чуптунăн...
Анчах та нумая пырать-и хурлăхĕ чĕрчунăн?!
Чĕнӳллĕн кĕçенет хăвалăхра кĕсре —
Хăлхисене чанк тăратса итлет те çĕнтерӳçĕ,
Вут-çулăмпа тулать ун юнĕ.
Вара — тапса сикет кĕтӳ умне
Çунатлă çĕн ертӳçĕ...

Мăнаçлă канăç касĕ анаçа
Çил кăларсах васкавлăн тарчĕ.
Çĕн кун,
Тăван тĕнчемĕр çутине çутса,
Васкать кунта.
Мĕнпе вăл савăнтарĕ ман куçа?
Кĕрейĕ-ши çĕнелĕвĕн янравлă эпосне ун ячĕ?

...Астăвасса кунта пĕр пĕчĕк ялччĕ.
Путек сиксе каçмалăх çырмине
Чăваш кашни çу умĕн пĕвелетчĕ тар тăкса:
Пушар тухсассăн — сӳнтерме,
Хур-кăвакал, чĕп иленме,
Кĕтӳ уйра чухне — пĕве пулатчĕ тапăр.
Чипер инке те аркă тавăрсах
Кунта кипке чӳхетчĕ шăмпăр-шампăр...
Иртетчĕ хĕл,
Çитетчĕ çуркунне —
Юр-пăрлă шыв тĕпрен хырса каятчĕ пĕвене.
Путек сиксе каçмалăх çырмине
Чăваш татах тислĕкпеле пӳлетчĕ тарăхса —
Пĕви те,

Пĕчĕкскер,
Асилтеретчĕ вĕршĕн йăвине...

Халь,
Çĕр лĕпки çинче тăрса,
Тавраналла пăхатăп та — каятăп тĕлĕнсе:
Мĕн чул хевте ĕçчен этемĕн вăйлă аллинче!
Юнташлă шăллăма —
Кĕрнеклĕ йĕкĕте —
Хавхаланса итленĕн.
Шухăшлатăп:
Тимĕр-бетон анчах-и хывăнать
Çĕнелĕвĕн тĕреклĕ никĕсне?!—
Тӳсĕмлĕхпе хастарлăх,
Шанчăк,
Вăхăт,
Ĕçре,
Çапăçура упраннă ĕненӳ,
Кĕрешӳре туптаннă пĕрлĕх вăйĕ,
Пĕр шухăшлă,
Тăванлă йыш ăшши,
Саманасен ырă ĕмĕчĕ,
Çынсен пурнас хавалĕ...

Хумсем хăварнă юшкăнпа вĕт-шакăра вара
Кунçул юххи йӳçлĕхелле хăвалĕ...

...Мĕн чухлĕ çутă Çĕр çинче!
Çын çутнă çăлтăр-хĕвелсен шутне пĕлейĕн-и?!—
Мильярд хĕвел,
Хăрушă тунсăх уçлăхне çĕнсе,
Хура каçсен тĕксĕмлĕхне сирсе,
Çĕн çуртсене хăт ăшшипе кĕрсен,
Епле çын кăмăлне çĕклет
«...ПЛЮС ЭЛЕКТРИФИКАЦИЯ» тенин пĕлтерĕшĕ!

Алӑри асамат

Хӗвеллӗ ҫумӑр юрласа лӳшкерӗ.
Сасартӑк, ял варне ӳкес пекех,
Ҫиҫме пусҫларӗ асамат кӗперӗ—
Эп лараймарӑм кив пӳртре текех.
Вӗҫтернӗ май ҫемҫе пускурӑк тӑрӑх
Шаркамасен шывне чӑрт! сирпӗтсе
Сиккелесе илетӗп тӑррӑс-тӑррӑс,
Кӗтрет патне ҫитмен-ши-ха тесе.
Паласӗ ун умрах ҫиҫет илемлӗн —
Ҫунатланса ун тӑрӑх ҫӳлелле
Ҫӗкленессе ӗненнӗн, ӗмӗтленнӗн
Ҫӗр туртӑмне туймастӑп темелле.
Епле илем умра! Унта ҫитесчӗ
Ҫак самантрах — вара шур хут ҫинче,
Тӗссен килӗшӗвне уҫса, чӗртесчӗ
Ҫав илеме,— кур, тӗлӗн, ҫут тӗнче!
Мӗн чухлӗ сӑрӑ! Асамат кӗперӗ
Ҫич тӗслӗ ҫех теме хӑяканран
Кулатӑп: сутҫанталӑкӑн ӗнерӗ
Тӗссен асамлӑхне тартать унран...
Ҫырма хӗрне ӗрӗхтерсе анатӑп
Ҫара уран, ҫӗре аран лексе.
Хам вӑрттӑн тӗлӗнтермӗше сӑнатӑп,
Ӗмӗтӗмри тӗлпулӑва кӗтсе.
Пӗве умне ҫитсессӗн, асӑрхарӑм:
Умри илем татах ҫӳлте, инҫе!—
Ҫаплах вӑл илӗртӳллӗн, шӗл-кӑваррӑн

Чӗнет, тӗсӗсемпе ҫиҫе-ҫиҫе...
Вара эп, кӳренсе кайса, салхуллӑн
Ӗсӗклеме пуҫларӑм... Эх, асап!
Тен, чылайччен пыратчӗ пуль ҫав хурлӑх —
Килетчӗ ушкӑн пӗлӗт капланса...

Анчах, пуҫран шӑлса, ҫапла каларӗ
Ял тимӗрҫи — Хура Мӗтри пичче:
— Кур: асамат, сӳнсе, ҫӗре тумларӗ —
Шыра ҫав тӗссене эс ҫӗр ҫинче...
Эп лӑплансах ҫитменнине кура-ши:
— Атя-ха,— терӗ,— тимӗрҫ лаҫҫине.
Эппин, эс, ҫӗмел пуҫ, Энтип тавраше?
Илтсеччӗ сӑвӑҫ пулӗ тенине.
Шухӑшласассӑн, эп те, эс те, шӑллӑм,
Туятпӑр пуль пӗр ӗмӗт ӑшшине...
Тӗкки шалта хускалчӗ шӑлтӑрт-шӑлтӑрт—
Кӗретпӗр хӑрӑм сӑрнӑ лаҫ ӑшне.
Эй, тимӗрҫӗ лаҫҫи — асамӑҫ пӳрчӗ!
Эп тав тӑватӑп ырӑ мехеле:
Кунта кӗме тахҫан ман кӑмӑл пурччӗ —
Чӑнах илемлӗ ӑшӗ ун епле!
Мӗскер-мӗскер кӑна кунта курмастӑн —
Ӗҫ хатӗрӗ анчах ҫӗр тӗрлӗ, тен?!
Кашнин пӗлтерӗшне уҫасшӑн ӑстӑн —
Асли мӗн каласса ҫунса кӗтен.
Сехӗрленсе те тӗлӗнсе итлеттӗм
Лаҫра ҫуралакан сасӑсене...
Халь — ҫиҫӗм сирпӗтсе, султтан ӳхлетрӗ,
Пуҫларӗ мӑлатукӗ ташшине.
Халь — вӗркӗч аварне мана тыттарнӑ! —
Ӑна аялалла пусмассерен,
Вулкан ҫӑварӗ магмӑна тустарнӑн,
Сывлать пек ахӑрса вӗре ҫӗлен.
Вучахалла пӑхатӑп та куратӑп:

Ак çакăнта-мĕн аннă асамат.
Çак тĕссене нимрен ытла юратăп —
Тав, ĕмĕте чăн тунă ыр самант!
Илемлĕн улшăнать пĕр вĕçĕм çулăм—
Е хĕрлĕ вăл, е симĕс те сенкер.
Çын аллинче ĕçлет вăл тăрăшуллăн —
Хăрушă мар! Çакна, Энтип, сĕнкер...
Тарланă хам, çапах епле хаваслă —
Хаш-хаш! сывлаттаратăп вĕркĕче.
Эп çутçанталăк евĕр халь хăватлă —
Çĕн хĕвелсем çутасшăн пек кĕçех...
Мĕтри пичче хĕскĕччипе типтерлĕн
Илет вутри хĕп-хĕрлĕ тимĕре,
Авать те лапчăтать ăна ĕнерлĕн —
Йĕр хăварса вĕçет хĕм тĕттĕмре.
Шăп çавăн чух чунтан сава пуçларăм
Çын чĕртнĕ асамат кĕперрине.
Чĕрĕлĕхри чĕр сăрсене куçларăм
Ăнкарнă май вĕсен килĕшĕвне.
Ват çын сăмахĕ маншăн пулчĕ имлĕ:
Этем те çутçанталăк ĕçĕнче
Сӳнми илем палăрăмне эп тимлĕн
Шыра пуçларăм аслă çĕр çинче.
...Калча йĕппи, хĕрсе çитсе шăтсассăн,
Ӳссе кайса пучахлансан хитре,
Эп, вăрттăн ăмсанса, сывлатăп ассăн,
Куçа карса илет вĕри тĕтре...
Мĕн чухлĕ тĕс хирте! Вĕсем пĕр вĕçĕм
Улшăннине сăнанăн савăнса
Калатăп: акаканăн тертлĕ ĕçĕ
Ялан — çултан-çул — пытăрччĕ ăнса.
Вĕçсе шур пĕлĕтсен çĕмелĕ айĕн
Хăватлă кĕмĕл кайăкпа инçе,
Çĕр сăн-питне çӳлтен курма пит лайăх
Кăнь пуличчен çав ĕмĕт сăпкинче.

Анчах ку — маншăн мар. Ман ырлăх кансĕр –
Ярхан ярса кĕпе çухавине
Тусанлă сукмакпа эп утаканччĕ
Çара уран ăршаллă хир енне.
Пĕлетĕр, йăлтăр-йăлтăр асаматăн
Ик аякки сип-симĕс те хура.
Эп çавăнпа ем-ешĕле саватăп,
Хура тăпра тĕсне — çавна курах.
Ыраш пусси, пиçме пуçланăн пĕрчĕ,
Лĕп çил хир тинĕсне хумхантарсан,
Хăй — асамат кĕперĕ: чăн та, пĕртте
Тӳперинчен вăл кая мар, курсам!
Тухатăп-и хире пыл çунă хыççăн,
Кĕретĕп-и вăраннă вăрмана —
Куçсем умне ан курăнтăр çех хыркăн! —
Кашни ӳсентăран тăван мана.
Йăх пуçĕшĕн тĕнчемĕр пулнă чунлă:
Элчел çитсен те «кайнă» вăл, вилмен...
Йăлт — йывăç та, çăлкуç та, вут та, чул та —
Чĕрĕскерсем, çынран тип шар кĕтмен.
Килес этемшĕн юлтăр пур иленкĕ —
Чечек вăйии, çаран, каш-каш вăрман...
Те çавăнпа эп илемпе киленнĕн
Сăлтавсăр пĕр турат хуçса курман.
...Кĕрхи вăрман — тĕссен сӳнми пушарĕ!
Илемшĕн, çутçанталăк, тав сана!
Нихçан кунта ан çиттĕр вут-хĕм шарĕ —
Çунсан та çунтăр сăр шевли кăна.
Кĕрхи сăрсем...
— Кала-ха, çутçанталăк:
Ăçтан тупатăн эсĕ вĕсене?
Мухтавсăр ăвăс... Ватă, хăрăк, тайлăк,
Юман çумне тӳнес пек тĕршĕнет.
Анчах епле хаваслăн, тараватлăн
Çулçисене вăл парнелет çĕре! —

Элчел çитнишĕн кулянмасть-тĕр ватлăх:
Кашни çулçи ун — çулăмлă чĕре.
Шур акăш евĕр хурăн та вĕçтерчĕ
Тĕкленнĕ чĕпсене кĕрхи çилпе.
Пике-пилешĕн те çук пулĕ терчĕ —
Шăрçисене тирет çĕлен çиппе.
Уяв тумне тĕрленĕ, пӳштĕр сăрнă,
Хăлхи алки тата епле хитре! —
Туя кайма васкать нар пек пӳ-сăнлă
Инке-кăпчанкă хӳтĕ ĕшнере...
Çак ырлăха, çак илеме тирпейлĕн
Упрасчĕ пирĕн ĕмĕрсем валли —
Пĕр калчана, пĕр турата тиркевлĕн
Ан тĕкĕнтĕрччĕ чунсăр çын алли.
Анчах та çын тени хăш чух киревсĕр...
Те чунĕ кӳтнĕрен хаярланса,
Суккăрланать те, урнă выльăх евĕр,
Хăйне юн панă амăшне манса,
Манса çех мар пуль, курайми пулса,
Хĕн кăтартать... Йĕпренчĕклĕн кулса,
Сӳлккерехскер, вăл тĕп тума ăна
Хаяррăн хатĕр, ирĕк пар кăна...
...Кăçал çанталăк тăчĕ шутсăр шăрăх.
Хавшарĕç йывăçсем, ĕнет ана.
Кĕтмен çĕртен ӳкер сӳнмен пĕр шăрпăк —
Çав самантра вирт кайĕ таврана.
...Хула канатчĕ: ĕç эрни вĕçленнĕ,
Сасартăк репродукторта: «Пушар!
Пурте пĕр харăс, пĕр пулса, çĕкленĕр —
Вăрман çунать!.. Васкавлăн пулăшар!..»
Вара — асар-писер, сехмет пуçланчĕ,
Çынсем каларĕш, вăрçăри пекех.
Пуç çиййĕн тĕтĕм варкăшса капланчĕ,
Умри вăрман та курăнмасть текех.
Каçса çĕршер-пиншеррĕн Атăл урлă,

Çĕклентĕмĕр хаяр çапăçăва.
Тек çук пуль çĕр çинче кун евĕр хурлăх!
Эх, тĕтĕмĕ, шăрши епле çăвак...
Епле хăрушă! Урнă вут эсрелĕ
Ахăрашса асать чăтлăхсенче —
Вĕре çĕлен çич пуçлă, çич хӳреллĕ —
Вутпа, хĕмпе сывлать мĕнпур енче.
Тӳнет те ахлатса вут хыпнă йывăç —
Кĕл-тĕтĕм çĕкленет тӳпе таран.
Умра, хыçра, çӳлте, çĕрте — вут! Йывăр.
Сывлатпăр тĕтĕмпе аран-аран.
Тин çех вирт кĕтӳне хупăрласаччĕ —
Халь хăй вăл тыткăна илет пире.
Тин çех, тин çех вут сылтăмра асатчĕ,
Халь — çавраçилĕ урăх ĕшнере.
Куçа шăлса та чыхăнса кĕретпĕр
Атакăри пекех пуль çав вута.
Çĕнетпĕр çĕнессе — пурте пĕлетпĕр,
Çапах... кăшт шикленетпĕр, тупата.
Кĕрлет хăрушă çулăм. Вăхăт-вăхăт
Вĕçет пуç çийĕн мина — вутпуççи.
Мекĕрленет бульдозер — хурçă вăкăр
Танк пек, кăклать йывăççене çĕççи.
Ĕçлет вăй çитнĕн пуртă, çивĕч пăчкă,
Брандспойт пĕрĕхтерме пуçлать шывне.
Минĕретет йӳç сĕрĕм. Шутсăр пăчă.
Ак йăванать пĕри, тепри — тӳнет...
Анчах — чакмастпăр, тӳнессе пĕлсен те,
Тискер вăя памастпăр алхасма:
Вăл, чармасан, йăлтах çунтарĕ-ĕнтĕ,
Чĕрĕлĕхе пултарĕ тĕп тума!
...Виç талăкран вут парăнчĕ. Шăп пулчĕ.
Вăл аснă выран пушă, хуп-хура.
Çулне унне ĕçчен, хастар йыш пӳлчĕ
Хăй ирĕкĕпеле, приказсăрах.

Атака хыççăн çурăк, çунăк тумлă,
Хура пит-куçлă йыш канма ларсан,
Ахаль шывпа пирус йӳççи те тутлă,
Паллах, пăсмасть ытти-хăтти пулсан.
Çар пек йыш хушшинче эп асăрхарăм
Ним тĕлĕнмесĕр çамрăк Тайăра —
Пухусенче юрланăн Виктор Хара,
Пуçларĕ вăл çынсем илтмен юрра...
Те кăмăл çĕкленни вăй пачĕ: темшĕн
Эп куртăм çĕнĕлле ĕçченсене —
Çак çĕр çинчи ытарайми илемшĕн
Вута кĕме те хатĕр çынсене.
Вут чĕртекен... килтех ларать, киревсĕр,
Шăлкаласа ват тулнă тип варне,
Каяш лӳксе анрана выльăх евĕр
Йĕклентерсе йĕпренчĕк çăварне.
...Мăкăрланать хура, пуш-пушă лаптăк
Арлан тăпри таран çĕр çуннăран.
Шăтаяс çук, тĕрĕссине калас-тăк,
Кунта çур ĕмĕр тилпĕрен, мăян.
Ман шухăшпа, ку пĕчĕк Хиросима,
Ман шухăшпа, ку — асăрхаттару...
Анчах та таврара — ем-ешĕл çимĕк,
Майлах пек тĕнчере лару-тăру.
Анчах та... тĕпсĕр тӳперен кĕр-çурлă
Кĕрлев илтсен, илеп иккĕленсе:
Мĕн пулĕ, Прометей парни — чĕр çулăм
Айван е ирсĕр аллине лексен?..
Çапах ăспа ырра эп ĕненетĕп,
Умри хастар çынсен пуласлăхне,
Чĕрĕлĕхе куç пек упрассине те
Çынпа ыр çутçанталăк туслăхне.
...Кĕрхи çилсем хĕвел пуси татаççĕ —
Шур пир валли хутасшăн пулмалла.
Тĕссем çаплах сӳнеççĕ, çураласçĕ.

Çанталăк сивĕтет — юр çумалла.
Такамшăн çак ыр вăхăт чухăн пек-тĕр,
Кичем пуль хăшпĕрне хура кĕрте.
Анчах та çут тĕсрен пулать-çке спектр:
Курма пĕлсен, сăр пур мĕнпур çĕрте.
Хирте ешерчĕ уçăм — симĕс шуçăм.
Сап-сарă улăм урисен çути
Чи тĕттĕм каç шевле сапать пек уççăн —
Патнех пырсассăн, курнĕ йĕп çăрти.
Пĕсехине ак илемлетрĕ карăк,
Асаматран мăя туса ярса.
Мĕлтлетрĕ тилĕ ĕшнере каваррăн.
Вăрман кĕтет мана, палас сарса.
Анатăп вар тĕпне. Асра — çăв ирĕ:
Типсе çитмен-ха сывлăм, çавăнпа
Çеçкеллĕ курăка çулатăп вирлĕн
Çĕлен сăнни пек çивĕч çавапа.
Çăвар типсен — валак умне. Вăл — çывăх.
Тапса тухать çăлкуç сăрт айĕнчен.
Тултар та шăнкăр-шăнкăр йĕкĕр ывăç —
Тутан çĕр сĕтекне ăш каниччен.
Пĕррехинче асаматпа имлерĕм
Унта эп ывăçран пĕр пикене,
Унччен илтмен ачаш сăмах итлерĕм —
Çитмерĕ йĕкĕр ывăç иккĕне...
Анчах та хальхинче вар тĕпĕ... типĕ...
Валак та çук — чул çех выртать умра.
Ун лĕпкине варланă темшĕн тикĕт...
— Каçар, çăлкуç, çитменшĕн вăхăтра.
Каçар яш чух йăмра лартма пĕлменшĕн
Хўкле сассиллĕ валаку тавра.
Халь каçару ыйтни, пĕлетĕп, мелсĕр:
Типни тепре шаркамĕ валакра...
Ял пурнăçĕ кунта, санран пуçланнă.
Халь шыв тени юхса кĕрет пўрте.

Тен, çавӑнпа сана ялйышӑм маннӑ —
Çӗн çул эс тупнӑ, вӑтанса, çӗрте...
Эппин, ман евӗр эс те кайнӑ, тусӑм,
Ӑçта чунтан кӗтеççӗ — çавӑнта?
Халь эс çӑлкуç-ши е пураллӑ пусӑ,
Е тинӗсе юхатӑн çаврӑнса?..

...Çӗн çул мана Чӑвашьене çитерчӗ,
Вӗрентрӗ çӗр чавма, бетон çӑрма,
Çӗн çӑлкуççен шывне савса ӗçтерчӗ,
Вӑй пачӗ йывӑр чух тӳсме-чӑтма.
Кив кимӗ айӗнче чӗтренӗ чух та,
Çӗр каçнӑ чух паркра е пристаньре
Чӗрепеле пулас темен эп чухӑн,
Хӑртман пуль çутçанталӑка пӗрре...
Çуртсем те илемлетрӗм, электрон та
Манпа туслашрӗ аслӑ заводра.
Пулсан та сӑввӑмра редиф * е рондо**
Çӗнӗлӗхе шырарӑм пурнӑçра.
Шырарӑм çех-и? Çеçпӗл хушнӑ евӗр
Ӗçлерӗм эпӗ, çанӑ тавӑрса.
...Урам. Чӗр юхӑм. Моторсен кӗрлевӗ.
Çӳретӗп тунӑ ӗçӗме курса.
Умра — эп илемлетнӗ филармони.
Унта кӗрсе тухатӑп çула май.
Театрта пырать, тен, «Шывармань»-и
Е «Арçури»... Кӗретӗп. Çын нумай.
Асамлӑ кӗвӗ. Балерина тӗк пек
Вӗçет — епле кӳлемлӗ кӳлепи!
Епле черчен! Чим, ан сывла, ан тӗкӗн —
Ванма пултарӗ чӑнкӑрт! илемпи.
Кунта та аннӑ асамат кӗперӗ,

* Тухӑç халӑхӗсен поэтикин форми.
** Франци сӑввисен форми.

Кунта та — вĕççĕр çĕнелӳ тĕнчи.
Сасартăк прима хускалать чиперрĕн,
Чĕрне вĕçне тăрать — ун ӳтĕнчи
Хевте шырарĕ кĕвĕ, çунатланчĕ,
Вара — çĕкленчĕ, вĕçрĕ çӳлелле:
Асаматран çул турĕ темелле...
Вăл анасса кĕтет, ав, яш атланчĕ.
Кашни хусканура мĕн чухлĕ шухăш,
Мĕн чул ачашлăх, ирĕклĕх, илем!
Мĕн чул хĕрӳлĕх, çамрăклăх та шухлăх!
Мухтав, илемшĕн çунакан этем!
Çак кермене те эпĕ илемлетнĕ —
Кунта кĕрлет халь опера, балет,
Ĕмĕтсене кунта эп çĕнĕлетнĕ,
Çĕнетнĕ, тен, хама та, кам пĕлет...
Вутран вĕри çухатусен куççулĕ,
Туянуран пин хут тăварлăрах...
Çиçмерĕ асамат пек пурнăç çулĕ —
Шырарăм унăн çăлтăрне вăрах.
Пулмарĕ кун ялан хĕвеллĕ, тĕслĕ...
Тӳпе те, Çĕр те, вăхăт та — йăлтах
Çĕнелнипе илемлĕ... Пурпĕр тĕксĕм
Çӳретĕп шухăшпа тăван ялтах.
«Хура хутпа» хура хыпар килсессĕн
Аннемĕрсем йĕни тухмасть асран.
Телейлĕ пулăттăм, манма пĕлсессĕн
Мĕн курнине... Ярас пекех ăсран
Пуçра чĕрпекленет те йĕплĕ шухăш
Чĕре шăнать тăм тивнĕ чечекле.
Те йӳнсĕр эп, те айванланнă шутсăр—
Çĕн ĕмĕтсемшĕн хама хам чӳклеп...
Çавна курах çитсе каймасть пуль хытлăх —
Шăла çыртап, ярас пек макăрса,
Сив çиллĕ, юрлă-пăрлă çумăр хыççăн
Шуралнă, çурăк ялавсем курсан...

Сывлăхăма кура салтак пулманшăн
Хурланнă чух çак çех хута кĕрет:
Комсомолла ударлă стройка маншăн—
Ĕçри этемшĕн — пулчĕ малти рет.
Ман ӳсĕме чĕнсен çĕн пилĕкçуллăх,
Ун ниминче эп кӳлĕнтĕм ĕçе.
Тухсан та çăвартан хăш чух вут-çулăм
Вăй çитнĕ чухлĕ турăм тивĕçе.
Хăюллă, уçă кăмăллă пулнишĕн
Савса пăрахрăм ĕçлĕ халăха —
Ун пĕрлĕхлĕ, мĕльюнлă аслă йышĕ
Вĕрентрĕ ĕненме малашлăха.
Ыратусем ӳссессĕн те чĕрешĕн,
Кунçул сивви шăнтсассăн та ăса,
Эп çĕнелӳшĕн виличчен кĕрешĕп,
Вилсен те вилĕп, илеме савса.
Ăста художник килĕшӳ шырамĕ
Куç хăнăхнă тĕсре, сăн-сăпатра...
Хĕвел таптанă Çĕр те — чĕрлĕх амăшĕ —
Çуратмĕ вĕсене пĕр самантра.
Этем çех хăшкăлать Çĕре (хăйне те!)
Илемлĕн çĕнетесшĕн тĕмсĕлсе...
Тĕнче курман сĕмсем савса сĕнетĕп
Сире, ĕçри çĕршывăн тĕсĕсем!
Сăрсен вăрттăнлăхне уçса, тĕпчевçĕ
Юмахрилле «асамлă хуранта»
Чĕртет те вĕсене — тĕссем çиçеççĕ
Цехра, çĕн асамат пек курăнса.
...Çавал енче — те çурçĕрĕн шур касĕ?—
Кăвак хуппи шевлиллĕ çутăсем.
Сире валли çĕн асамат шыраççĕ
Унта ман çывăх ăрăмçă-туссем.
Вĕсен хули мана вучах чĕрттерчĕ
Хăй çуртĕнчи пĕр ăшă кĕтесре.
Ан сӳнтĕр унăн асамачĕ! Терт те

Ан хуҫалантăр ман кĕрекере.
Халь маншăн аслă ҫĕнелӳ кĕрлевĕ
Чăнах та паттăрла симфониех.
Хĕвел ытамĕнче-и е ҫĕрле-и,
Пăхатăп тĕмсĕлсе крансем еннех.
Поэзи тĕнчине чун туртмасассăн,
Эп ĕҫлĕттĕм унти йышпа пĕрле.
Тунсăхласа ҫитсен, сывлап та ассăн
Тухса утатăп стройка еннелле.
...Ак халь те тĕлĕнсе кайса ҫӳретĕп
Пин асаматлă тракторостройра.
Катмар цехсем ӳсеҫҫĕ ретĕн-ретĕн
Чăваш ҫĕршер ҫул тар тăкнă уйра.
Хăш чух эп кăшт кĕвĕҫерех сăнатăп
Монтажниксен «хĕвеллĕ кастине»:
Вĕсем халь хитререх пиртен — сăнпа та,
Ĕҫ тумĕпе те: кур-ха каскине —
Сăн-сăпата епле маттурлатать вăл,
Паттăрлатать те пулĕ, тупата.
Ах, яшлăх, яшлăх!... Иртрĕ вăл, ҫун, татăл —
Эп таврăнаймăп тепĕр хут унта.
Ҫĕн пилĕкҫуллăх планĕ, халăх ĕҫĕ
Хавхалантарнăран юрлас килет.
Тар тăкаттăм кунтах, анчах поэзи
Халь манăн юрату, асап, телей.
Талăкĕпех эп, тупаймасăр канăҫ,
Шыратăп ăшă, витĕмлĕ сăмах.
Монтажник ĕҫĕнчен те тертлĕ ман ĕҫ —
Ытла та йывăр халь «тума сăнар»...
«Эмоци девальвацийĕ»... вулатăп
Литхаҫатра. Тен, тĕрĕс ҫак чăнах? —
Е хам эп вăхăта туйми пулатăп,
Е вулакан ăнланаймасть мана...
Касмăкпала кăкарнă кăйкăр евĕр
Ҫыру сĕтелĕ хушшинче ларса

Халтан кайсассăн, çĕнелӳ кĕрлевĕ
Алăкăма татах ярать уçса.
Вара — поэзи сменинче çӳретĕп
Пин асаматлă тракторостройра,
Ĕçчен туссен «чун панчине» итлетĕп,
Хăш чух мана та леккелет кăра...
Кăшт каннă май шĕкĕлчесе тухсассăн
Çăлтăрсенчен тусан пĕрчи таран,
Час-час пулать-ха сывлани те ассăн,
Ытла хĕрсе кайни те — хушăран...
Арçын йăли ку: сигарет чĕртетĕп,
Кĕрсе ларса чĕлĕмçĕсен йышне.
Сунатăп сывлăх: «Ĕçĕр ăнтăр!» — тетĕп,
Кăшт шӳтлени аван кун пек чухне.
Анчах та халь кунта хĕрӳллĕ тапхăр —
Пырать монтаж! Кашни самант шутра:
Кăлармалла часрах пĕрремĕш трактор!
Ку — пирĕн тивĕç, ку — чунра, асра.
«Ĕçчен сăмахĕ хурçăран та çирĕп»
Тени ĕçченсенчен анчах килсен,
Тылламĕччĕ пире «куштанлăх чирĕ»
Е тухĕччĕ чĕлхе вĕçне кĕсен,..
Анчах картран иртсе иртĕхекеншĕн,
Тав, пур райком, горком, обком, ЦеКа.
...Юртан хăтарнă хир калчи пек ешĕл
Ирхи тӳпе. Кĕретĕп çĕн цеха.
Вăрнар каччи, палланă газосварщик,
Çиçтерчĕ çиçĕмле асаматне —
Вĕрет ун шевлинчи тĕссен хăвачĕ!
Аса илеп ачалăх самантне!..
Çап-çут йĕр хăварса вĕри хĕм çунăн
Сопло минорлă кĕвĕ кĕвĕлет —
Çын аллинчи асамлă симĕс çулăм
Пĕр вĕçĕм çуралать, ӳсет, вилет:
Е мăкăнь çеçкилле çилпе асать вăл,

Е хěрлě ялавла вěл-вěлкěшет,
Е тимěр суранне çуллать асаплăн,
Е сěмлěхпе хастаррăн кěрешет...
Тěнчемěр илемне упрать пек ěмěр
Этем чěри пек çунакан вутра.
Сӳнме памасть ăна хăюллă ěмěт—
Хушсах тăрать хěрӳлěх вăхăтра.
...Шухăшăмсен фантазилле çуначě
Пулăшнипе пуласлăха вěçеп.
Сопло-комета тин цехра çунатчě,
Халь вăл — ракета, улшăннă веçех.
Тěлěнмелле курăнусем сăнарлăн
Тухаççě умлăн-хыçлăн куç умне.
Хура тěксěмлěхрен савса сăнатăп
Эп асамат пек космос шуçăмне.
Унта та сварка çиçěмне куратăп —
Монтажниксем ěçлеççě уçлăхра.
Планетăсем енне вěçес карапě,
Тен, пěчěкех те мар пуль уйăхран.
Ак плазма та çын ăстăнěшěн уçă —
Çěн хěвелсем çунаççě тӳпере.
Этем унччен курман тěссемлě шуçăм
Асаматпа кěтсе илет пире.
...Тěнче пěр тěслě çех текен çын чухăн,
Ăна хуран çех куракан — пăван...
Асамата çичче пайланă чуххăм
Тěссен улшăнăвне курман... айван.
Поэзин йăлтăр хунарне чěртетěп,
Парнелесе хаваслăх çутине:
«Куçри асаматсем, ан сӳнěр! — тетěп,—
Элчел сивви шăнтмасăр çын чунне».
Пепкен шевлеллě сывлăм тăррěш куçě,
Хěр куçěнчи вěри, таса хěлхем,
Хěрарăм куçě çутнă ăшă шуçăм —
Тěлěнмелле асаматсем хăйсем.

Çын куçĕнчен хитри çук пулĕ, чăн та,
Тĕсрен пуян илемлĕ тĕнчере!
Ан сӳнтĕр куç шăрçи, нихçан ан шăнтăр
Таса çăлкуçĕ унăн сивĕре.
Хальччен кун пек эп пурнăçа савманччĕ—
Тен, уçăлсах çитменччĕ пуль куçсем...
Тав илемӳшĕн, уçлăх асамачĕ!
Сире те тав, çак çĕр çинчи тĕссем!